

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

Diplomová práce

Výuka hudební nauky ve 4. a 5. ročníku na
1. stupni ZŠ

Vypracovala: Anežka Průchová

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Mašková, DiS.

České Budějovice 2024

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala sama, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 2. 1. 2024

Anežka Průchová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce Mgr. Lucii Maškové, DiS. za její skvělou spolupráci, trpělivost a připomínky.

ANOTACE

Tématem diplomové práce je výuka hudební nauky v rámci hudební výchovy. Zaměřuje se na 4. a 5. ročník 1. stupně základní školy. Teoretická část se zabývá dějinami hudební výchovy a nauky a dosavadní úrovní výuky hudební nauky na základních školách. Praktická část se věnuje představení vyrobených didaktických pomůcek a her do hudební nauky. Pomůcky byly poskytnuty do několika škol a tříd, kde učitelé se svými žáky pomůcky testovali v hodinách hudební výchovy. Aktivity byly testovány jak na klasických školách, tak na jedné Montessori škole. Práce obsahuje výzkumné šetření, které ukazuje využitelnost a oblíbenost pomůcek a her u žáků. Cílem diplomové práce je zefektivnit výuku hudební nauky na základních školách a udělat ji zábavnější.

Klíčová slova: hudební výchova; hudební nauka; 1. stupeň ZŠ; didaktické pomůcky; didaktické hry

ANOTATION

This thesis explores the teaching of music theory as part of music education. It focuses on 4th and 5th grade students of primary school. The theoretical part deals with the history of music education and theory and the current level of music theory teaching in primary schools. The practical part presents the manufactured didactic aids and games for music theory. The aids were provided to several schools and classes, where teachers tested them with their students in music education classes. The activities were tested both in traditional schools and in one Montessori school. The work contains a research survey that shows the usability and popularity of the aids and games among students. The goal of the thesis is to make music theory teaching in primary schools more effective and more fun.

Keywords: music education; music theory; primary school; didactic aids; didactic games

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 HUDEBNÍ VÝCHOVA.....	10
1. 1 Historický vývoj předmětu hudební výchova.....	10
1. 1. 1 Hudební výchova do roku 1989.....	11
1. 1. 2 Hudební výchova po roce 1989.....	16
1. 2 Hudební výchova na prvním stupni základní školy	17
1. 3 Hudební výchova dle Rámcově vzdělávacího plánu (RVP).....	18
2 HUDEBNÍ NAUKA.....	21
2. 1 Hudební nauka v Rámcově vzdělávacím plánu pro základní vzdělávání...	22
2. 2 Hudební nauka v učebnicích hudební výchovy.....	25
PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
3 DIDAKTICKÉ HRY A POMŮCKY DO HUDEBNÍ NAUKY PRO 4. A 5. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY.....	33
3. 1 Nástrojové karty.....	33
3. 2 Kvarteto hudební nástroje.....	34
3. 3 Koláče.....	35
3. 4 Desková hra.....	36
3. 5 Domino.....	38
3. 6 Sada not, pomlk a houslový klíč.....	39
3. 7 Tónové karty.....	42
4 VÝZKUM.....	43
4. 1 Metodika výzkumu.....	44
4. 2 Vyhodnocení výzkumu.....	45

4. 3 Diskuze.....	60
ZÁVĚR.....	62
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	63
Knižní zdroje.....	63
Periodické zdroje.....	65
Internetové zdroje.....	65
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	68
SEZNAM TABULEK.....	69
SEZNAM GRAFŮ.....	70
SEZNAM PŘÍLOH.....	71

ÚVOD

Hudební nauka je v hodinách hudební výchovy stále opomíjena, i když je její důležitou součástí. V mém okolí znám učitele, kteří hudební nauku vůbec neučí a zaměřují se převážně jen na zpěv. Myslela jsem si, že to může být nedostatkem materiálů, které jsou učitelům nabízeny, ale po prostudování několika učebnic hudební výchovy od různých nakladatelství jsem zjistila, že tomu tak není a hudební nauka je v nich docela obsáhlá. Dle mého názoru to ale může být tím, že v některých učebnicích není hudební nauka pojata příliš zdařile a nevychází z moderních metod, které by se měly ve výuce využívat. Informace jsou dětem předávány nezábavnou textovou formou a v učebnicích málokdy najdeme hravá a kreativní cvičení. Možná z tohoto důvodu ne příliš mnoho učitelů učebnice ve svých hodinách hudební výchovy využívá.

Cílem mé diplomové práce je zjednodušit výuku hudební nauky v hodinách hudební výchovy na základní škole pomocí různých pomůcek a aktivit, které jsem učitelům poskytla. Vytvořila jsem sadu didaktických pomůcek a her, které mají žákům zpříjemnit poznávání naukového učiva hravou formou a ozvláštnit tak hodiny.

V teoretické části se v první kapitole zabývám hudební výchovou, přesně jejím vývojem, nejprve do roku 1989 a pak i po roce 1989, kdy vzniká *Rámcově vzdělávací program* a vůbec nové pojetí výuky. Dále popisuji, jak výuka hudební výchovy probíhá na prvním stupni základní školy a čím se její výuka liší. Uvádím také, jak hudební výchovu definuje *Rámcově vzdělávací program*.

Ve druhé kapitole se zajímám o samotnou hudební nauku, která je stěžejní pro tuto práci. Nejprve uvádím, co to je hudební nauka. Dále se zaměřuji na pojetí hudební nauky v hodinách hudební výchovy dle *Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*, výstupy i podrobněji komentuji, aby každý věděl, co si pod nimi představit a jaké učivo obsahují. Přidávám i výstupy na základní umělecké škole pro srovnání rozsahu učiva. V poslední části se zaměřuji na učebnice hudební výchovy od nakladatelství Tatlik, Nová škola a Fraus. V těchto nejčastěji používaných učebnicích vyhledávám učivo z hudební nauky a představuji tak jeho koncepci v rozmezí několika ročníků.

V praktické části uvádím veškeré pomůcky, které jsem v rámci své diplomové práce vytvořila a dala učitelům do jejich hodin hudební výchovy. Učitelé, kteří pomůcky dostali, mají za úkol je otestovat ve svých hodinách a pak vyplnit dotazník se zpětnou vazbou. Respondenti hodnotí, jak se jim s pomůckami a hrami pracuje, které pomůcky a hry se jim líbí a naopak nelíbí, hodnotí celkové zpracování aktivit a oblíbenost u dětí nebo efektivitu a zpracování metodických pokynů, které všichni k pomůckám dostali. Výsledky potom uvádím a shrnuji v předposlední části a vyhodnocuji i nejlepší a nejhorší aktivity. Výzkum je zakončen menší diskuzí.

Součástí mé práce jsou i přílohy, obsahující dotazník, který jsem učitelům dávala na vyplnění zpětné vazby ohledně aktivit a podrobné obrázky všech didaktických pomůcek a her.

TEORETICKÁ ČÁST

1 HUDEBNÍ VÝCHOVA

Dle podkladové studie *Národního ústavu pro vzdělávání* je hudební výchova proces hudebního rozvoje člověka, který obsahuje umění v celé své rozmanitosti.¹

Díky tradičnímu historickému postavení má hudební výchova společenský význam a své pevné místo v českém vzdělávacím systému. Seznamuje žáky s bohatou českou i zahraniční hudební kulturou. Pomocí hudební výchovy se rozvíjí estetické cítění a světonázorové postoje.²

Hudební výchova už nemůže počítat s tím, že dítě získá ve své rodině náležité pěvecké dovednosti a bude mít základy pro tvoření hudby. Sdělovací technika přináší obrovské množství hudby ze všech stran a rozšířila funkci hudby. Je důležité, aby učitel předal žákovi hudbu tak, aby se stala součástí jeho celého života.³

Adolf Cmíral tvrdí, že díky hudební výchově mají žáci prostor pro sebevyjádření. Učitel by se měl snažit to různými aktivitami podpořit. Také by neměl příliš lpět na svých metodách, jedná-li se o velmi nadaného žáka. Mohlo by to vést ke konfliktu.⁴

Úspěšný pedagog hudební výchovy by měl vycházet nejen z osvědčených metodik, ale měl by také velmi dobře znát hudební teorii a diagnostické metody. Musí si být plně vědom, že hudba má estetickou, etickou a terapeutickou funkci.⁵

1. 1 Historický vývoj předmětu hudební výchova

Dříve se předmět nazýval pouze „zpěv“, jelikož až do konce 19. století se v hodinách opravdu jen zpívalo. Postupným rozvojem se na začátku 20. století přidala nejprve

---

¹ PASTOROVÁ, Markéta PaedDr. a kol. autorů. NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁNÍ. Hudební výchova, podkladová studie. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. 2018. Dostupné z: https://www.npi.cz/images/podkladov%C3%A11_studie/hudebni_vychova.pdf

² ASCHENBRENNER, Vít. *Dějiny hudebního vzdělávání v českých zemích a některé strategie nové vzdělávací koncepce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1138-2.

³ SEDLÁK, František; HERDEN, Jaroslav a KOLÁŘ, Jiří. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole. 2.*, část. dopl. a upr. vyd. Odborná literatura pro učitele. Praha: SPN, 1983.

⁴ CMÍRAL, Adolf. *Hudební didaktika v duchu zásad Jana Amose Komenského*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958.

⁵ SEDLÁK, František a SIEBR, Rudolf. *Didaktika hudební výchovy 1 na prvním stupni základní školy: učebnice pro studenty pedagogické fakulty, studijní obor učitelství pro 1. stupeň základní školy. 2.*, upr. vyd. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

hudební nauka a posléze i intonace. V 70. letech minulého století, kdy došlo k velkému rozvoji, se hudební výchova rozšířila ještě o hru na hudební nástroje, improvizaci a hudebně pohybovou výchovu.⁶

1. 1. 1 Hudební výchova do roku 1989

Dle Víta Aschenbrennera se počátky hudební výchovy v českých zemích a na Moravě datují přibližně do 9. století našeho letopočtu, jelikož z doby před tímto datem se o šíření a podobě hudby nedochovaly žádné památky. Výuka zpěvu započala nejspíš už na Metodějově škole. V 10. století vznikla v Budči při rotundě sv. Petra první česká škola, na které se vyučoval zpěv. Zpěvu tam učili Němci, např. učitel Uenno (Učen). Učilo se zde i gregoriánskému chorálu.⁷

Zpěvu se později vyučovalo především v klášterech. Mezi nejvýznamnější té doby patřily např. klášter v Rajhradě nebo benediktinský Sázavský klášter. Studium bylo bezplatné, žáci byli šaceni i živeni.⁸

Za dob Karla IV. se pěveckým školám dostávalo velké podpory. Roku 1434 založil Karel IV. sbor mansionářů při katedrále sv. Víta. Členové sboru byli hudebně vzděláváni, za zpěv dostávali zapláceno tzv. prebendami. Prvním kantorem při chrámu sv. Víta byl učitel Chvalek.⁹

Vít Aschenbrenner ve své knize zmiňuje, že „od 13. století docházelo v souvislosti s rozkvětem obchodu a řemesel také rozvoji církevních škol. Zpěv byl na nich hlavním předmětem ihned po latině. Ze škol působících během následujících staletí při církevních institucích vzešlo později mnoho vynikajících českých kantorů a varhaníků doby baroka, kteří položili základy rozvoje naší vokální a instrumentální hudby. Hudbě se vyučovalo i na pražské univerzitě. Výuka hudby zde byla teoretická, hudba byla součástí tzv.

---

⁶ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy]*. 2. vyd. Ostrava: Montanex, 1992. ISBN 80-85300-98-2.

⁷ ASCHENBRENNER, Vít. *Dějiny hudebního vzdělávání v českých zemích a některé strategie nové vzdělávací koncepce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1138-2.

⁸ GREGOR, Vladimír a SEDLICKÝ, Tibor. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. dopl. vyd. Comenium musicum (Supraphon). Praha: Supraphon, 1990.

⁹ ASCHENBRENNER, Vít. *Dějiny hudebního vzdělávání v českých zemích a některé strategie nové vzdělávací koncepce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1138-2.

kvadrivia¹⁰. Studenti však hudbu pěstovali i prakticky, což prokazují studentské (žákovské) písně.¹¹

Za husitských válek se zpívaly především jednohlasné zpěvy tzv. husitský chorál. Měl posílit sjednocení a ideologii. Husité dle Aschenbrennera přikládali zpěvu trojí význam, a to: ideologický, kterým bojovali proti katolické církvi, výchovný, který sloužil k náboženské výchově a vojenský, který prosazoval především J. Žižka. Husité učili zpěvu i dívky. Zpívaly se především české lidové duchovní písně.¹² Vl. Gregor a T. Sedlický ve své knize poukazují na husitského kněze Jana Čapka, který kladl velkou váhu na zpěv dětí, shromažďoval je kolem sebe a učil je písním, které se pak rozléhaly po ulicích (např. *Dietky, bohu zpievajme*).¹³ Po vzoru husitů se ve výuce hudební výchovy inspirovala i Jednota bratrská. Kněz učil děti zpěvu každý den, zpívali chlapci i dívky. Latinské písně, kterým děti nerozuměly, byly nahrazené povětšinou lidovou husitskou duchovní písní.¹⁴

Za Jana Amose Komenského získala hudební výchova úplně novou podobu. Komenský usiloval, aby k výchově a vzdělání měli všichni stejný přístup, ať už pocházeli odkudkoliv. Založil tzv. jednotnou školu, na kterou později navázala i socialistická koncepce výuky. Zpěvu kladl veliký výchovný význam, především zpěvu duchovnímu. Ten měl být neodmyslitelnou součástí všech stupňů škol. Chtěl, aby děti doma cvičily rytmickou výchovu, např. pomocí nějakých dětských říkadel, a aby se doma hrálo na nějaký hudební nástroj. Aby výuka přinášela radost a byla efektivní, mělo se učit rychle a příjemně a nedělat přílišné změny. Nejvýznamnějším hudebním dílem Komenského je *Kancionál*, což je soubor žalmů a duchovních písní. Zpěvem a hudební výchovou se dále zajímal např. ve *Velké didaktice* nebo v *Informatoriu školy mateřské*.¹⁵

V době pobělohorské začala do škol pronikat i instrumentální hudba. V této době hojně vznikaly jezuitské školy, na kterých se hodně zpívalo i hrálo. V 18. století se na piaristických a jezuitských školách zpívala velká oratoria a divadelní hry s hudbou.

---

¹⁰ Aritmetika, geometrie, astronomie, musica

¹¹ ASCHENBRENNER, Vít. *Dějiny hudebního vzdělávání v českých zemích a některé strategie nové vzdělávací koncepce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1138-2.

¹² Tamtéž

¹³ GREGOR, Vladimír a SEDLICKÝ, Tibor. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. dopl. vyd. Comenium musicum (Supraphon). Praha: Supraphon, 1990.

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ CMÍRAL, Adolf. *Hudební didaktika v duchu zásad Jana Amose Komenského*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958.

Mezi nejvýznamnější patřily např. škola v Broumově, Českém Krumlově nebo Chomutově.¹⁶

Za zmínku jistě stojí venkovský učitel a skladatel Jakub Jan Ryba (1765 – 1815), který působil v Rožmitále. Svým žákům poskytoval rozsáhlejší a obsáhlejší výuku po vzoru výuky na hudebních konzervatořích. Usiloval o počestění hudební teorie nebo školní písně. Posmrtně bylo vydáno jeho dílo s českou hudební terminologií *Počáteční a všeobecní základové ke všemu umění hudebnímu* (1817), ta se bohužel většinou neuchytila. Do své výuky hojně zařazoval zpěv a nezpívalo se jen v hodinách zpěvu, ale i před vyučováním nebo k osvěžení během dne. Věnoval se i tvorbě nových, vhodnějších dětských písní. Jeho písně nalezneme např. v *Kancyonálku pro českou školní mládež* (1808) nebo v *Radovánkách nevinných dítek o vánocích* (1804). Svými nápady a stylem výuky předběhl svou dobu.¹⁷

Za Marie Terezie a Josefa II. došlo k zrušení nevolnictví a zavedení povinné školní docházky a výuka na školách se řídila novými metodami Johanna Ignaze Felbigera. Zpěv byl ve školách omezen. Značný úpadek výuky zpěvu nastal po zrušení jezuitského řádu roku 1773, jelikož jezuitské koleje byly centrem hudebního vzdělání. V roce 1777 Marie Terezie zpěv zavedla alespoň na školách při kostelích.¹⁸

V době Národního obrození (19. st.) vznikla sbírka obrozenských písní *Věvec ze zpěvů vlastenských*. Jeden z nejvýznamnějších přispěvatelů do této sbírky byl venkovský učitel Jan Nepomuk Filčík. Vydal několik hudebních publikací a první českou metodiku zpěvu.¹⁹

Roku 1869 byl vydán *Nový říšský školní zákon*, který sloužil především k vymanění školství z područí církve. Zpěv byl povinným předmětem dvakrát až třikrát týdně (jinak pro chlapce a dívky) a osnovy z tohoto školského zákoníku byly platné až do roku 1915. Na konci 19. století vznikalo mnoho nových zpěvníků (např. Pichlův) a učebnic pro

---

¹⁶ GREGOR, Vladimír a SEDLICKÝ, Tibor. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. dopl. vyd. Comenium musicum (Supraphon). Praha: Supraphon, 1990.

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ ASCHENBRENNER, Vít. *Dějiny hudebního vzdělávání v českých zemích a některé strategie nové vzdělávací koncepce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1138-2.

¹⁹ GREGOR, Vladimír a SEDLICKÝ, Tibor. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. dopl. vyd. Comenium musicum (Supraphon). Praha: Supraphon, 1990.

hudební výchovu.²⁰ Po zavedení povinné hudební výchovy ve 2. polovině 19. století se Leopold Zvonař zasazoval o vymezení pojmu hudební výchova.²¹

Počátek 20. století byl pro hudební výchovu začátkem reformy. Jedním z průkopníků nových myšlenek byl Otakar Hostinský, hudební vědec a estetik. Chtěl, aby se dětem dostávalo přípravy, která je měla vést k lepšímu vnímání hudebních děl. V hodinách se nemělo jen zpívat, ale i poslouchat významných hudebních děl. V této době vznikaly i první výchovné koncerty pro děti.²²

Cíle nové hudební výchovy 20. století zformuloval venkovský pedagog a autor učebnic Konrád Pospíšil. Usiloval o zavedení gramofonů do výuky, které byly nezbytné pro poslech hudby, ale i jiných pomůcek. Místo církevního zpěvu, který byl pro děti nesrozumitelný, chtěl zavést zpěv umělých a lidových písní. Chtěl, aby děti měly přístup k výuce hudby i mimo školu.²³

Prvními hudebně pedagogickými výzkumy ve 20. století se u nás zabýval František Čáda ve své knize *Vývoj dětské schopnosti hudebnosti* (1914), která pojednávala o hudebním vývoji dítěte od narození až do adolescence. V těchto výzkumech dále pokračoval Adolf Cmíral nebo brněnský muzikolog Vladimír Helfert. Snahy o zkvalitnění výuky hudební výchovy byly podporovány i ze zahraničí. Invence se týkaly především intonační a hlasové výchovy. Usilovalo se o celkový rozvoj hudebních schopností žáků.²⁴

Nejvýznamnějšími osobnostmi počátků 20. století v hudební výchově byli jistě Josef Křička a Ferdinand Krch. Snažili se o reformu hudební výchovy. Oba měli stejné názory na průběh vyučování. Šlo jim o to, aby děti více chápaly, vnímaly a prožívaly krásu zpěvu a hudby. Pokoušeli se o vypěstování estetického citu a vkusu u dětí pomocí hudby. Snažili

---

²⁰ GREGOR, Vladimír a SEDLICKÝ, Tibor. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. dopl. vyd. Comenium musicum (Supraphon). Praha: Supraphon, 1990.

²¹ SEDLÁČKOVÁ, Romana. *Česká hudební pedagogika a její profilace od jejího počátečního strukturování až po současný stav*. e-Pedagogium (on-line), 2003, roč. 3, č. 1 - mimořádné. Dostupné z [www: <http://epedagog.upol.cz/eped1.2003/mimo/clanek07.htm>](http://epedagog.upol.cz/eped1.2003/mimo/clanek07.htm).

²² ASCHENBRENNER, Vít. *Dějiny hudebního vzdělávání v českých zemích a některé strategie nové vzdělávací koncepce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1138-2.

²³ Tamtéž

²⁴ Tamtéž

se je vést k smysluplnému trávení volného času. Tyto pokusy o zlepšení výuky hudební výchovy byly bohužel přerušeny první světovou válkou.²⁵

I když byly v roce 1915 vytvořeny nové osnovy pro hudební výchovu, kvůli první světové válce nebyly vydány.²⁶ Po první světové válce se stále vedly velké spory o podobě hudební výchovy u nás. Československé školství se po válce až do roku 1922 řídilo rakouskými školskými zákony. Nové školské osnovy z roku 1932 teprve přinesly nový obsah předmětu hudební výchova. V hudební výchově se děti měly učit zpěvu, ale i porozumění hudbě samotné. Vydávaly se nové pomůcky, např. Wünschova intonační tabule nebo Walterův stupnicový diagram. Hojně se využíval gramofon a školní rozhlas.²⁷

Za druhé světové války se předmět hudební výchova těšil své stoupající popularitě. V roce 1939 byly vydány nové osnovy. Hudební výchova byla jednu hodinu týdně ve všech třídách, velká váha se přikládala především lidovým písním. Hojně byla užívána především náslyšná metoda, to znamená, že žáci napodobovali to, co jim předzpíval učitel. Kvůli rozvoji moderních sdělovacích prostředků někteří pedagogové apelovali na to, aby děti slyšely i živou hudbu, proto se hojně pořádaly hudební besídky ve třídách nebo v tělocvičnách škol.²⁸

Po druhé válce se naše školství snažilo vyhýbat západním, a především americkým metodám výuky. Výuka byla koncipována především na Komenského zásadách a také se inspirovala sovětskými vzory. Až roku 1951 byly vydány nové poválečné učebnice hudební výchovy, ale pouze pro 3. až 5. ročník.²⁹ Především v 60. letech zažívala hudební výchova velký pokles. Bylo to způsobeno tím, že pedagogové nebyli schopni reagovat na nové trendy populární hudby a žáci bývali málo aktivní při výuce.³⁰

Na konci 70. let byla vydána nová, velmi pokroková koncepce. Snažila se vést žáky k tomu, aby pochopili krásu hudby tím, že ji budou aktivně používat. Autory nové

---

²⁵ SIEBR, Rudolf. *Josef Křička: novátor hudební výchovy: učitel, skladatel, člověk*. Praha: Sobotáles, 2005. ISBN 80-86817-07-5.

²⁶ GREGOR, Vladimír a SEDLICKÝ, Tibor. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. dopl. vyd. Comenium musicum (Supraphon). Praha: Supraphon, 1990.

²⁷ Tamtéž

²⁸ Tamtéž

²⁹ Tamtéž

³⁰ ASCHENBRENNER, Vít. *Dějiny hudebního vzdělávání v českých zemích a některé strategie nové vzdělávací koncepce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1138-2.

koncepce byli Ivan Poledňák a Jan Budík. V každé hodině měly být zastoupeny tyto hudební činnosti: vokální, poslechové, instrumentální a hudebně-pohybové. Důležitá byla reprodukce, percepce a produkce. Na 1. stupni základní školy byla nejdůležitější a nejrozšířenější formou tvořivost – např. zhudebňování textů říkadel, písniček, lidových přísloví nebo rytimizace. Později se přidala i melodizace, k čemuž byly nápomocné např. orffovské hudební nástroje.³¹

1. 1. 2 Hudební výchova po roce 1989

Po revoluci v roce 1989 se české školství dočkalo mnoha změn. V roce 1990 byla vydána novela, díky které se mohla výuka na školách diferenciovat. Byla zrušená jednotná škola a výuka byla upravována dle zájmů a schopností dětí. Z výuky se odstranila ideovost a mohly vznikat nestátní školy, např. církevní nebo soukromé. Vznikaly nové metody a učebnice a každá škola si je mohla volit podle sebe, dle vlastních potřeb a zájmů.³²

Vydáním *Bílé knihy* v roce 2001 nastala revoluce v českém školství. Žákovi se neměly předávat již hotové informace, ale měla se uplatnit především žákova samostatnost. Žáci si měli sami vyhledávat informace, třídít je a hodnotit.³³

Nový *Rámcově vzdělávací program* zařazuje hudební výchovu do vzdělávací oblasti *Umění a výchova*, stejně jako výtvarnou výchovu. Žáci mají poznávat hudební umění svou vlastní činností, hudba by měla být součástí jejich každodenního života. Obsahem hudební výchovy jsou vokální, poslechové, hudebně-pohybové a instrumentální činnosti. Do hudební výchovy se vedle písní lidových zařadily i populární písně, z české i zahraniční tvorby, reaguje se tak na poptávku dětí a moderní doby. Navazuje se na koncepci pojetí hudební výchovy ze 70. let minulého století, ale v novější, modernější podobě.³⁴

---

³¹ ASCHENBRENNER, Vít. *Dějiny hudebního vzdělávání v českých zemích a některé strategie nové vzdělávací koncepce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1138-2.

³² Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 [online]. Praha: Národní pedagogický institut, 2009 cit. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z https://archiv-nuv.npi.cz/uploads/nuv/strategie/zprava_vyvoj_skolstvi.doc

³³ ASCHENBRENNER, Vít. *Dějiny hudebního vzdělávání v českých zemích a některé strategie nové vzdělávací koncepce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1138-2.

³⁴ Tamtéž

1. 2 Hudební výchova na prvním stupni základní školy

Hudební výchova je velmi důležitým předmětem, který rozvíjí smysl pro krásu, cit a tvořivost dítěte. Zároveň pozitivně působí jak na naše poznávací, tak citové procesy.³⁵ Učitelé prvního stupně utvářejí základy pro cit k hudbě a postavení k hudební výchově. Hudba se nejlépe učí prožitkem, tvořením nebo sdílením. Bohužel je ale tento předmět často staven až na poslední místo a největším problémem je skutečnost, že si to i sami učitelé uvědomují.³⁶

Pro děti je důležité, aby si hudbu prožily všemi smysly, a to jak sluchem, zrakem, tak i hmatem. Je pro ně přirozené, že při poslechu hudby pantomimicky znázorňují hru na některé hudební nástroje, např. údery paličkami do bubnu, držení nějaké „píšťaly“ nebo tahy smyčcem. Poslech hudby podněcuje dětskou fantazii, je proto dobré ho zařazovat do hodin hudební výchovy, měl by přispívat i k rozvíjení hudebního myšlení u dětí. Pro optimální práci s dětmi je důležitá tvořivá osobnost učitele a tvořivost vůbec, ta by se měla projevovat především ve vzájemné komunikaci.³⁷

Dle Ladislava Daniela musí být dobrý učitel hudební výchovy dostatečně hudebně připraven a chápat důležitost samotného předmětu, aby byl schopen vše žákům předat v co nejlepší formě a tím pro ně učinit hudební výchovu jejich nejoblíbenějším nebo alespoň oblíbeným předmětem. Hlavním cílem hudební výchovy na 1. stupni je naučit žáky krásně zpívat a rozvinout v nich lásku ke zpěvu. Zpěv se vyučuje pomocí techniky tzv. hlavového tónu. Dále je pak důležité, aby se u žáků plně rozvíjely hudební schopnosti, a to pomocí intonačního a rytmického výcviku a také pomocí improvizace. Děti by se měly motivovat takovým směrem, aby se na hudební výchovu těšily a byl to pro ně oblíbený předmět. Ke splnění těchto cílů může dopomoci zařazením hudebních nástrojů

---

³⁵ KODEJŠKA, Miloš doc. PaedDr. CSc. *Tradice a perspektivy hudební výchovy v českých základních školách*. Časopis *Hudební výchova* [online]. Praha, 2019, **27**(3), 48 [cit. 2023-12-10]. ISSN 1210-3683. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/hudebnivychova/files/2021/03/hv_3_2019_maketa.pdf

³⁶ ŠOBÁŇOVÁ Barbora Mgr. *Hudební výchova na 1. stupni ZŠ a Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Časopis *Hudební výchova* [online]. Praha, 2018, **26**(3-4), 57 [cit. 2023-12-15]. ISSN 1210-3683. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/hudebnivychova/files/2021/03/hv_3-4_2018_maketa.pdf str. 9

³⁷ HERDEN, Jaroslav; KOLÁŘ, Jiří a JENČKOVÁ, Eva. *Hudba pro děti: vysokoškolská učebnice: studium učitelství pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-522/X

do hudební výchovy, např. Orffových nástrojů, zobcových fléten nebo keyboardu. Pomocí poslechových činností se u žáků rozvíjí vztah k hudbě všech forem, žánrů i období.³⁸

1. 3 Hudební výchova dle Rámcově vzdělávacího programu

„Rámcově vzdělávací program vychází z nového pojetí základního vzdělávání, funkcí a klíčových cílů školy, pojetí kvalitní školní výuky a strategií učení.“³⁹ Jedná se o dokument, který obsahuje povinný obsah vzdělávání, konkrétní cíle a formy výuky. Pojednává také o tom, jak by se měli vzdělávat žáci se speciálními vzdělávacími potřebami.⁴⁰ Přípravuje žáka na celoživotní učení. Nutí ho, aby si některé poznatky sám vyhledal, zpracoval nebo porovnal informace z různých zdrojů. Žáci si osvojují účinné postupy toho, jak by se měli učit, spolupracovat a komunikovat.⁴¹ Vznikl v roce 2001 v návaznosti na Bílou knihu. Reagoval na potřebu reformy školství.⁴² Dokument by měl být aktuální jak v oblasti nejnovějších poznatků vědních disciplín, tak v pedagogice a psychologii. Programy jsou neustále upravovány a aktualizovány. V roce 2021 byl vydán nový, zrevidovaný dokument, který má odpovídat potřebám 21. století. Nejnovější verze je z roku 2023.⁴³

Učivo a očekávané výstupy prvního stupně jsou rozděleny do dvou bloků – 1. období, které zahrnuje vzdělávací obsah pro 1. – 3. ročník a 2. období, které zahrnuje vzdělávací obsah pro 4. – 5. ročník.⁴⁴ Na konci 3. ročníku jsou výstupy pouze orientační, kdežto na

---

³⁸ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy]*. 2. vyd. Ostrava: Montanex, 1992. ISBN 80-85300-98-2.

³⁹ SPILKOVÁ, Vladimíra. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v kontextu transformace českého školství. *Pedagogika* [online]. Praha, 2005, 20-25 [cit. 2023-12-03]. ISSN 2336-2189. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1655>. str. 20

⁴⁰ MŠMT. *Edu.cz* [online]. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>

⁴¹ JEŽIL, Petr. Hudební výchova z pohledu rámcového vzdělávacího programu. *Časopis Hudební výchova* [online]. Praha, 2007, 15(2), 3 [cit. 2023-12-03]. ISSN 1210-3683. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/hudebnivychova/files/2016/05/HV2_2007.pdf

⁴² SPILKOVÁ, Vladimíra. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v kontextu transformace českého školství. *Pedagogika* [online]. Praha, 2005, 20-25 [cit. 2023-12-03]. ISSN 2336-2189. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1655>. str. 20

⁴³ Tamtéž

⁴⁴ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2021 [cit. 2023-01-15], s. 10. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

konci 5. ročníku jsou již závazné. Výstupy jsou zaznamenány v *Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV)*.⁴⁵

Dle *Rámcově vzdělávacího programu* si školy vytváří vlastní *Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP)*. Ten musí být sestaven dle dané struktury a musí obsahovat alespoň tyto složky: identifikační údaje a charakteristiku školy, charakteristiku školního vzdělávacího programu, učební osnovy, učební plán, hodnocení žáků a autoevaluaci školy.⁴⁶

Hudební výchova společně s výtvarnou výchovou spadá do vzdělávací oblasti *Umění a kultura*. Seznamuje žáky s různými hudebními díly a učí je základním pravidlům a zákonitostem tvorby. Hlavními složkami hudební výchovy jsou vokální, instrumentální, hudebně-pohybové a poslechové činnosti. Do vokálních činností se řadí zpěv a mluvní projev, k čemuž patří i hlasová hygiena a rozšiřování pěveckého rozsahu. Dále se pak zařazuje hudební rytmus, kdy by žáci měli zvládnout interpretaci písní v 2/4, 3/4 a 4/4 taktu. Další složkou vokálních činností je zpěv v jednohlase i dvojhase, intonace a vokální improvizace. Žáci by také měli být schopni pomocí jednoduchého grafického zápisu zaznamenat melodii písně. Další složkou hudební výchovy jsou instrumentální činnosti. Do nich patří hra na hudební nástroje, a to například na zobcové flétny nebo na jednoduché nástroje z Orffova instrumentáře. Také sem patří rytmizace, melodizace, hudební improvizace a záznam instrumentální melodie. Hudebně-pohybové činnosti zahrnují taktování a pohybový doprovod hudby. Pracuje se s 2/4, 3/4 a 4/4 taktem, tančí se různé lidové tance. Pomocí pantomimy a pohybové improvizace žáci vyjadřují změny v proudu znějící hudby a pohybově se vyjadřují. Utváří si pohybovou paměť a pohybují se při tanci a hrách a tím si budují lepší orientaci v prostoru. V poslechových činnostech se rozeznává kvalita tónů, tzn. délka, síla, barva a výška, dále pak souzvuky mezi tóny, jako jsou například akordy. Rozeznávají se také hudebně výrazové prostředky a hudební prvky, které jsou nějak výrazné, jako je například rytmus, melodie, harmonie, barva, zvukomalba a metrické, dynamické, rytmické a harmonické změny v toku hudby. Poznává se vokální, vokálně instrumentální a instrumentální hudba, také lidský hlas a rozlišují se jednotlivé hudební nástroje. Z hudebních stylů a žánrů se většinou využívá hudby

---

⁴⁵ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2021 [cit. 2023-01-15], s. 10. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

⁴⁶ Tamtéž

taneční, pochodové nebo ukolébavky. Určuje se malá písňová forma a rondo. Žáci se pokouší poslouchanou hudbu i interpretovat, a to slovním popisem, jaká hudba byla a proč byla taková. Jednotlivé činnosti jsou vedeny tak, aby se žák pomocí hudby naučil komunikovat a aby rozvíjely jeho hudebnost. Očekávaným výstupem je to, že žák je schopen na konci 1. a 2. období hudbu vnímat, produkovat i reflektovat.⁴⁷

---

⁴⁷ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2021 [cit. 2023-12-12], s. 84. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

2 HUDEBNÍ NAUKA

Vladimír Tichý označuje hudební nauku (teorii) jako praktickou muzikologickou vědní disciplínu. Jejím obsahem je přehled pojmů a terminologie, popis hudebních skladeb a možnosti způsobů jejich interpretace, nebo soubor pravidel hudby.⁴⁸ Získávání základních hudebně-teoretických poznatků pomáhá k jednodušší výuce hudební výchovy, a především výuce na hudební nástroje.⁴⁹ Snaží se o rozvíjení hudebního citu dětí, učí nás o působení hudby na lidi a podstatě hudby. Cílem je rozvoj zájmu dětí o hudbu, jejich hudebnosti a učit je hudebnímu jazyku. V prvních ročnících se hudební teorie učí především hrou.⁵⁰

Hudební nauka se začala objevovat v hodinách hudební výchovy až na začátku 20. století, do té doby se převážně jen zpívalo. Koncepte výuky se inspirovala poznatky německého pedagoga Maxe Battkeho, který prosazoval osvojení hudební teorie, usiloval totiž o komplexní rozvoj hudebnosti. Nejvíce se jeho poznatky u nás inspiroval Adolf Cmíral a jeho metodu hojně využíval i při svém vlastním vyučování. Uvědomoval si, že jeho metody jsou vhodnější spíše pro starší žáky a studenty. Dále pak navazovali se svou koncepcí Ferdinand Krch a Josef Kříčka, kteří se snažili také o celkový rozvoj dětí hudbou.⁵¹

Ladislav Daniel tvrdí, že cílem hudební výchovy není naučit žáka hudební teorii, ale především rozvíjet jeho hudební schopnosti. Je si vědom, že bez základních poznatků z hudební nauky se neobejdeme. Známkování poznatků z hudební nauky rozhodně nedoporučuje, a to alespoň do 4. třídy. Základním naukovým učivem, které žák potřebuje ke zpěvu, jsou dle Daniela názvy not, a to především znalost jejich polohy v notové osnově, dále pak délky not, dynamická znaménka a označení taktů, především 2/4, 3/4

---

⁴⁸ TICHÝ, Vladimír. Tradice a perspektivy hudební výchovy v českých základních školách. *Hudební výchova* [online]. Praha, 2017, 25(1), 25 [cit. 2023-12-10]. ISSN 1210-3683. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/hudebnivychova/files/2017/09/HV_2017_1.pdf

⁴⁹ DOLINSKÝ, Antonín. *Hudební nauka I: učebnice hudební nauky a intonace pro 1. až 3. roč. 1. cyklu lid. škol umění*. 15. vyd. Praha: Supraphon, 1980.

⁵⁰ LANGEROVÁ, Jana. Hudební nauka. *Národní pedagogický institut* [online]. 2011, 2011-04-11 [cit. 2023-12-10]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/H/Hudebn%C3%AD_nauka

⁵¹ ASCHENBRENNER, Vít. *Dějiny hudebního vzdělávání v českých zemích a některé strategie nové vzdělávací koncepce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1138-2.

a 4/4. Toto učivo by mělo vystačit až do 4. ročníku, v 5. ročníku se přidává jen stupnice a tónina C dur a noty od g¹ až do g².⁵²

2. 1 Hudební nauka v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

V rámcově vzdělávacím programu je hudební nauka obsažena v předmětu hudební výchova, který je součástí vzdělávací oblasti *Umění a kultura*. Pro naukové učivo jsou stěžejní především poslechové činnosti, kdy žák určuje kvalitu tónů, vztahy mezi tóny, hudební výrazové prostředky a hudební styly, žánry a formy. Všechny tyto poznatky vycházejí z hudební nauky. Naukové učivo může žák také využít při hudebně pohybových činnostech. Jedním z takových příkladů je taktování, během kterého žák vychází ze znalosti druhů taktů a také u vokálních činností, konkrétně při realizaci písní v 2/4, 3/4 a 4/4 taktu.

Předpokládá se, že žák splňuje za 1. období následující výstupy:

- „HV-3-1-05 Rozlišuje jednotlivé kvality tónů, rozpozná výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby.“⁵³

Tón je zvuk, který má konkrétní výšku a dá se zapsat notou. Kvalitou tónů se rozumí jejich čtyři základní vlastnosti, což je výška, délka, síla a barva tónu. U výšky se rozlišují hluboké nebo vysoké tóny, s čímž souvisí i jejich postavení v notové osnově. U délky se rozlišují krátké a dlouhé tóny. Určuje se, kolik dob v taktu trvají, jestli jsou to noty čtvrté, půlové, osminové etc. Sílu tónu určují dynamická znaménka. Základní znaménka jsou *f*, které značí silnou dynamiku neboli *forte*, *p*, které značí slabou nebo tichou dynamiku neboli *piano*, a *mf*, které označuje středně silnou dynamiku neboli *mezzoforte*. Barva tónu se určuje dle nástroje, na který byl tón zahrán, například housle, klavír, klarinet atd.⁵⁴ Změny v tempu se poznají dle rychlosti, jakou je skladba hrána. Tempo je většinou určeno na začátku skladby, ale může se měnit i v průběhu, udává se nejčastěji italskými

---

⁵² DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy]*. 2. vyd. Ostrava: Montanex, 1992. ISBN 80-85300-98-2.

⁵³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2021 [cit. 2023-01-15], s. 10. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

⁵⁴ DOLINSKÝ, Antonín. *Hudební nauka I: učebnice hudební nauky a intonace pro 1. až 3. ročník 1. cyklu lidových škol umění*. Praha: Supraphon, 1980.

názvy. Mezi pomalá tempa se řadí například *adagio*, což v překladu do českého jazyka znamená pomalu nebo zvolna, nebo *andante*, to v překladu znamená volně krokem. Středně rychlé tempo je například *moderato* neboli mírně a k rychlým tempům řadíme například *allegro*, to znamená rychle nebo *presto*, to znamená rychle, úprkem.⁵⁵

- „*HV-3-1-06 Rozpozná v proudu znějící hudby některé hudební nástroje, odliší hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální.*“⁵⁶

Hudba vokální je tvořena hlasem, je pouze zpívaná bez doprovodu hudebních nástrojů. Hudba instrumentální je naopak hrána jen hudebními nástroji. Hudba vokálně instrumentální spojuje vokální a instrumentální hudbu dohromady, kdy je zpívané doprovázené hrou na hudební nástroje.⁵⁷

Na konci 2. období by měl žák splňovat tyto výstupy, které jsou již závazné:

- „*HV-5-1-04 Rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby.*“⁵⁸

Hudební forma zkoumá stavbu skladeb. Základem každé skladby je jedno nebo více témat. Jedná se o nějakou hlavní myšlenku skladby, která je melodicky výraznější a často se ve skladbě opakuje. Žák na prvním stupni určuje především malou písňovou formu, rondo a variaci. Malá písňová forma se většinou vyskytuje u lidových písní. Rondo znamená, že se téma skladby stále opakuje v nějakých intervalech po sobě, například A B A C A nebo A B A C A D A. U variace se téma opakuje, ale v různých nových obměnách.⁵⁹

- „*HV-5-1-06 Rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků.*“⁶⁰

---

⁵⁵ ZENKL, Luděk. *ABC hudební nauky*. 3. nezm. vyd. Příručky ABC. Praha: Supraphon, 1982.

⁵⁶ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2021 [cit. 2023-01-15], s. 10. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

⁵⁷ ZENKL, Luděk. *ABC hudební nauky*. 3. nezm. vyd. Příručky ABC. Praha: Supraphon, 1982.

⁵⁸ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2021 [cit. 2023-01-15], s. 10. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

⁵⁹ ZENKL, Luděk. *ABC hudební nauky*. 3. nezm. vyd. Příručky ABC. Praha: Supraphon, 1982.

⁶⁰ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2021 [cit. 2023-01-15], s. 10. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

Hudební výrazové prostředky jsou prvky, které tvoří jakýsi základní stavební materiál každé skladby nebo písně. Řadíme mezi ně melodii, rytmus, harmonii, dynamiku a barvu. Melodie je nějaké složení tónů, které dává dohromady celé hudební dílo. Žák rozpozná, kdy je melodie stoupavá a klesavá⁶¹. Rytmus se většinou v hudbě vyskytuje v několika tónových hudebních úryvcích, které dohromady tvoří rytmické útvary, které jsou tvořeny menšími nebo většími skupinami tónů. Mezi rytmické útvary řadíme například trioly nebo synkopy. Harmonie je stavba, spojování a úprava akordů v hudební větě. Dynamiku můžeme chápat jako sílu přednesu hudby. Sílu tónu určují dynamická znaménka. Barva zvuku je tvořena tóny a jejich silou.⁶²

Oproti výuce hudební nauky na základních školách je obsah naukového učiva na základních uměleckých školách výrazně obsáhlejší. Žákovi hudebního oboru na základní umělecké škole by se mělo dostat vzdělání v oboru hudby, a to formou aktivní interpretace, vlastní tvorby, umělecké komunikace a sdílení. Měl by poznávat rozličné hudební kultury a osvojit si základní teoretické poznatky.⁶³

Výuka hudební nauky probíhá na základních uměleckých školách většinou formou kolektivní výuky jednu hodinu týdně. Začíná se nejprve přípravným studiem, které je také v rozsahu jedné hodiny týdně, kde se žák prvotně seznamuje s hudbou a hudební teorií. Učivo je oproti základní škole obsáhlejší, věnuje se podrobněji jednotlivým oblastem.⁶⁴

Výstupy z hudební nauky na základní umělecké škole jsou následující:

- „Žák se orientuje v grafickém záznamu hudebního díla a svým způsobem jej realizuje.“
- „Rozumí stavbě stupnic a akordů dur i moll, určí intervaly, rozezná tón od hrané skladby chápe a užívá nejdůležitější hudební pojmy, označení a názvosloví.“
- „Transponuje jednoduchou melodii do jiné tóniny.“

---

⁶¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2021 [cit. 2023-01-15], s. 10. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

⁶² ZENKL, Luděk. *ABC hudební nauky*. 3. nezm. vyd. Příručky ABC. Praha: Supraphon, 1982.

⁶³ Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2021 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-umelecke-vzdelavani-rvp-zuv/>

⁶⁴ Tamtéž

- „Orientuje se v různých hudebních uskupeních, chápe princip rozdělení hlasů i hudebních nástrojů do skupin a identifikuje je.“
- „Má základní povědomí o výstavbě skladeb, orientuje se v jednoduchých hudebních formách.“⁶⁵

2. 2 Hudební nauka v učebnicích hudební výchovy

Velmi častými pomůckami, která se využívají při výuce, jsou učebnice. Není tomu jinak ani v hudební výchově. V dnešní době jich je opravdu velká škála, ze které se může vybírat. Nejoblíbenější a nejčastější učebnice v současnosti bývají od nakladatelství *Taktik*, *Nová škola* nebo *Fraus*, ve těch je naukové učivo hojně zastoupeno.

Učebnice vydavatelství *Taktik* se hudební nauce věnují už od první třídy. Začíná se vyvozením notové osnovy, rozlišením linek a mezer (viz *Obrázek 1*), pokračuje se taktovými čarami a nácvičkou kresby tvaru houslového klíče (viz *Obrázek 2*). V učebnicích se také děti dozví, co je zvuk a tón, a vyvodí si, co je pomlka. Naučí se zakreslit noty, jaký je jejich tvar a jak se zakreslují do notové osnovy, nacvičuje se také 3/4 takt. Celou učebnicí je prováděn různé hudební nástroje, především housle, klavír, kontrabas, trubka a různé bicí nástroje. V učebnici je i příloha, která je na tvrdém papíru a obsahuje různé noty, pomlky, jména not, nástroje nebo základní rytmy.⁶⁶ Ve druhém díle, který je určen pro 2. ročník, se navazuje na naukové učivo z 1. ročníku. Pokračuje se nácvičkou zápisu not, tentokrát noty půlové, vyvozuje se opět pomlka, která se zde spojuje s poslechovými aktivitami (viz *Obrázek 3*). Poznávají se hudební nástroje v lidových písních a rozvíjí se učivo o hudebních nástrojích, přidává se například klarinet nebo cimbál. Je zde zaveden 2/4 takt a cvičí se různé rytmy, ty se buď vytleskávají nebo slabikují. Jako v 1. díle i zde je příloha z tvrdého papíru, která se dá použít v hodinách. Nachází se tu i tempové „značky“ nebo dynamické značky a rozlišení dur a moll.⁶⁷

⁶⁵ Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2021 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-umelecke-vzdelavani-rvp-zuv/>

⁶⁶ TAYLOR, Daniela; KÜFHABEROVÁ, Božena; HLAVOVÁ, Jana; KNOPOVÁ, Blanka a ANTONŮ, Jana. *Hravá hudební výchova 1: pro 1. ročník ZŠ*. Praha: Taktik, 2020. ISBN 978-80-7563-249-4.

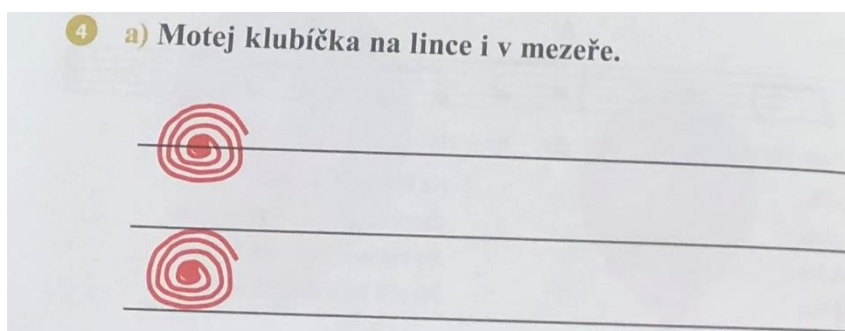
⁶⁷ TAYLOR, Daniela; KÜFHABEROVÁ, Božena; JIŘIČKOVÁ, Jiřina; HAVELKOVÁ, Hana; TUREK, David et al. *Hravá hudební výchova 2: pro 2. ročník ZŠ*. Ilustroval Vendula HEGEROVÁ. Praha: Taktik, 2020. ISBN 978-80-7563-250-0.

Obrázek 1: Rozlišení linek a mezer notové osnovy

Zdroj: *Hravá hudební výchova, Pracovní učebnice pro 1. ročník základní školy, Taktik*
2020

Obrázek 2: Návčik kresby tvaru houslového klíče

Zdroj: *Hravá hudební výchova, Pracovní učebnice pro 1. ročník základní školy, Taktik*
2020

Obrázek 3: Vyvození pomlky

Naukový jev a percepční činnost: ticho v hudbě (pomlka) – propojení s poslechovou aktivitou

a) **Percepční činnosti – sluchové vnímání pomlky a její poznání:**

- Učitel/ka zahráje opět píseň *Vlaštovičko, leť* na klavír/klávesy s doprovodem v levé ruce pouze s položeným akordem. V místě čtvrtých poml (takt 2., 4. a poslední) výrazně zvedne ruce nad klávesy, aby žáci i vizuálně vnímali TICHŮ (NIC neslyší, návaznost na pozdější učivo rytmická slabika NIC).
- Vysvětlení důležitosti ticha v hudbě: poslouchání stále plynoucí hudby bez jakýchkoli poml je náročné, nepřehledné a nepřirozené. Je vhodné, aby učitel/ka předvedl/a rychlý monolog bez nádechu. Uvede důležitost poml při zpěvu a hře na dechové nástroje – místa možných nádechů.

Zdroj: *Hravá hudební výchova, Pracovní učebnice pro 2. ročník základní školy, Taktik*
2020

Ve třetím ročníku žáci opakují 2/4 takt a taktování dvoudobého metra. Rozlišují pomocí poslechových činností rozdíl mezi tónem nebo souzvukem tónů, tedy akordem, a také rozdíl mezi otevřenou a uzavřenou melodií. Opakuje se stupnice a žáci se učí zápis noty do notové osnovy a o čtvrtové pomlce.⁶⁸ Ve čtvrtém ročníku se procvičují tóny a jejich poloha v notové osnově, žáci pomáhají pomocí prstů, aby si polohu tónů lépe představili (viz *Obrázek 4*). Uvádí se zde i 6/8 takt, vyvozuje se i 3/4 a dynamické značení zesilování a zeslabování. Uvádí tu také pojem legato a dokonce notu malé h.⁶⁹ V páté třídě se uvádí tempová označení a žáci sami tvoří melodie a zapisují do notové osnovy (viz *Obrázek 5*). Všechny naukové jevy jsou doplněny ukázkami a většinou i písněmi, ve kterých se vyskytují.⁷⁰

Obrázek 4: Opakování stupnice

 14 Zopakuj si říkanky k jednotlivým tónům hudební abecedy a ukazuj si jejich polohu na prstové osnově.

C i l k a, ta si lítá vzduchem, koště jí v tom pomáhá.

D a n u š k a si přilepila první linku na záda.

E m i l visí z první linky, bydlí stále u maminky.

F r a n t a má byt v mezeře, vedle Gabči, neteře.

G a b c e druhá linka sluší, věřte mi to, na mou duši.

A n t o š zase k večeru zabral druhou mezeru.

H o n z í k, jak na housle hrál, na třetí linku vystoupal.

C e c í l i e číslo dvě si nad Honzíkem notuje.

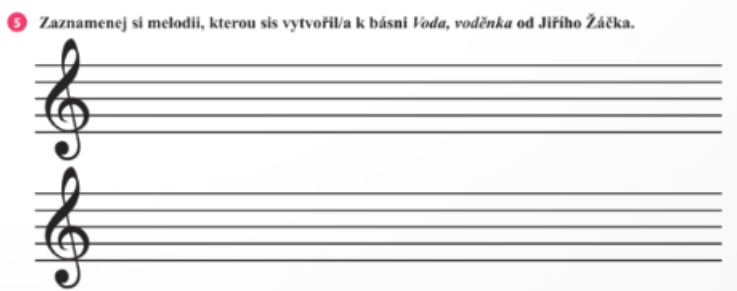
Zdroj: Zdroj: *Hravá hudební výchova, Učebnice pro 4. ročník základní školy, Taktik 2022*

⁶⁸ TAYLOR, Daniela; KÜFHABEROVÁ, Božena; JIŘIČKOVÁ, Jiřina a ŠPINLEROVÁ, Iva. *Hravá hudební výchova 3: pro 3. ročník ZŠ : v souladu s RVP*. Ilustroval Vendula HEGEROVÁ, ilustroval Valerie BRŮNOVÁ. Praha: Taktik, 2021. ISBN 978-80-7563-252-4.

⁶⁹ TAYLOR, Daniela; KÜFHABEROVÁ, Božena; JIŘIČKOVÁ, Jiřina a ŠPINLEROVÁ, Iva. *Hravá hudební výchova 4: pro 4. ročník ZŠ : v souladu s RVP*. Ilustroval Valerie BRŮNOVÁ, ilustroval Vendula HEGEROVÁ. Praha: Taktik, 2022. ISBN 978-80-7563-486-3.

⁷⁰ TAYLOR, Daniela; KÜFHABEROVÁ, Božena; JIŘIČKOVÁ, Jiřina a ŠPINLEROVÁ, Iva. *Hravá hudební výchova 5: pro 5. ročník ZŠ : v souladu s RVP*. Ilustroval Valerie BRŮNOVÁ. Praha: Taktik, 2023. ISBN 978-80-7563-655-3.

Obrázek 5: Zaznamenávání melodie

Zdroj: *Hravá hudební výchova, Učebnice pro 5. ročník základní školy, Taktik*

Nakladatelství *Nová škola* ve svých učebnicích představuje naukové učivo žákům již od 1. ročníku. Začíná se s rozlišováním zvuků a tónů, dále se pracuje i s jeho silou, jestli je slabý nebo silný. Stejně jako v učebnicích od *Taktiku* se poznávají hudební nástroje, jako například klavír, trubka, kontrabas, příčná flétna nebo pozoun. Dále se také vyvozuje notová osnova a rozdíl mezi linkami a mezerami. Rozlišování rychlého a pomalého tempa a stoupavé a klesavé melodie.⁷¹ Ve druhém ročníku se žáci setkávají s jednoduchým rytmem a se základními notami, s notou čtvrtovou a notou osminovou. Učí se je slabikovat a vytleskávat. Poté si vyvozují i čtvrtovou pomlku pojmem „nic“ (viz *Obrázek 6*), později i pomlku osminovou. Přidávají se další hudební nástroje a učí se o dynamice. Uvádí se dynamické značky i latinské názvy a české názvy (viz *Obrázek 7*), následně i znaménka pro zesilování a zeslabování. Později se přidává i nota půlová. Na konci učebnice je *Hudební písanka*, ve které mají žáci za úkol zapisovat noty na řádky v 2/4 taktu.⁷²

Obrázek 6: Vyvození čtvrtové pomlky

Pomlka — místo v písni, kdy se nezpívá ani nehraje. Notu čtvrtovou tleskneme, při **pomlce čtvrtové** netleskáme. Např.:

Zdroj: *Hudební výchova 2 učebnice pro 2. ročník základní školy, Nová škola 2020*

⁷¹ JAGLOVÁ, Jindřiška. *Začínáme s hudební výchovou - 1. ročník: pracovní listy : prvotní hudební nauka s obrázky, zpěvník pro žáky 1. tříd i děti předškolního věku*. Páté vydání. Ilustroval Květoslava MARKLOVÁ. Duhová řada. Brno: Nová škola, 2022. ISBN 978-80-7600-318-7.

⁷² JAGLOVÁ, Jindřiška. *Hudební výchova 2: učebnice pro 2. ročník základní školy*. Šesté vydání. Brno: Nová škola, 2020. ISBN 978-80-7600-170-1.

Obrázek 7: Dynamické značky

p – piano – **slabě**

mf – mezzoforte (čti mecoforte) – **středně silně**

f – forte – **silně** (hlasitě, ale nekřičet)

Zdroj: *Hudební výchova 2 učebnice pro 2. ročník základní školy, Nová škola 2020*

Ve třetí třídě se navazuje na učivo z předchozích dvou ročníků. Slabikují se jednoduché rytmy, pracuje se s notovou osnovou a houslovým klíčem a žáci se učí počítat 2/4 takty s osminovou notou. Přidává se nota půlová (viz *Obrázek 8*), později i půlová pomlka. Žáci rozeznávají hudební nástroje dle jejich zvuku a zápisy různých taktů. Učí se rytmický doprovod dle notového zápisu, zapisují jednotlivé tóny do notové osnovy. Pracuje se jak s činnostmi poslechovými, tak tvořivými.⁷³

Obrázek 8: Vyvození noty půlové

2. Všimni si zápisu písničky Vyletěla holubička:

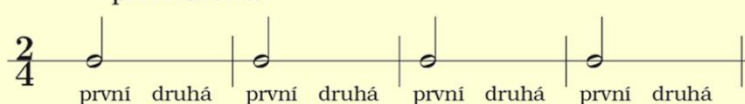
– Kromě not čtvrtových a osminových najdeme ještě další notu –

– Jak se tato nota nazývá?

– Tato nota trvá dvě doby, ke každé notě řekneme dvě

slova , např.:

Zdroj: *Hudební výchova 3 učebnice pro 3. ročník základní školy, Nová škola 2016*

Ve čtvrtém ročníku se přidávají nové výrazové prostředky. Pracuje se s pojmy legato nebo repetice. Opakuje se hudební abeceda a vyvozuje se celá nota a pomlka, také pojem půltón a celý tón. Přidává se nota půlová s tečkou a nota čtvrtá s tečkou (viz *Obrázek*

⁷³ JAGLOVÁ, Jindřiška. *Hudební výchova 3: učebnice pro 3. ročník základní školy*. Třetí vydání. Duhová řada. Brno: Nová škola, 2016. ISBN 978-80-7289-769-8.

9). Děti se je učí počítat a zapisovat. Zavádí se také pojem křížek a bé, jejich značky a co dělají s notami. Procvičuje se 2/4 a 3/4 takt.⁷⁴

Obrázek 9: Vyvození noty půlové s tečkou a čtvrtové s tečkou

3. Znáte noty a víte, na kolik dob je počítáme. Kromě těchto not máme i další, a to noty s tečkou. Tečka u noty prodlužuje notu **o polovinu její rytmické hodnoty**. Např.:

$$\begin{array}{l} \text{♩.} = \text{♩} + \text{♩} \\ \quad \quad \quad 2 \text{ doby} \quad 1 \text{ doba} \end{array} \qquad \begin{array}{l} \text{♩.} = \text{♩} + \text{♩} \\ \quad \quad \quad 1 \text{ doba} \quad 1/2 \text{ doby} \end{array}$$

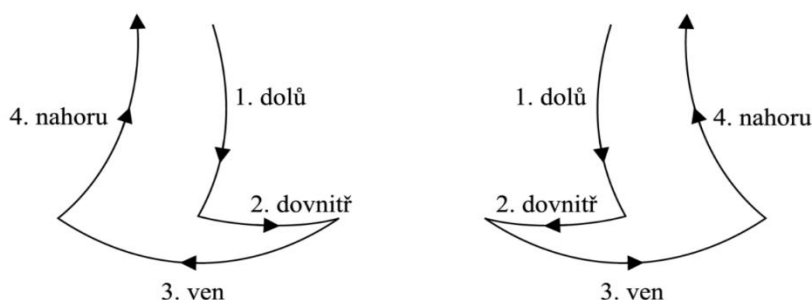
$$\begin{array}{l} \text{♩.} = 3 \text{ doby} \\ \text{♩.} \quad \quad \text{počítáme na 1 a půl doby} \end{array}$$

Zdroj: *Hudební výchova 4 učebnice pro 4. ročník základní školy, Nová škola 2020*

Učebnice pro pátý ročník je spíše opakovací. Přidává se 4/4 takt (viz Obrázek 10) a zároveň se procvičuje 2/4 a 3/4. Vyvozují se noty šestnáctinové, žáci se učí, jak se zapisují, jejich délku a slabiku. Pracuje se s předznamenáním a předtaktím (viz Obrázek 11). Žáci se setkávají s pojmem symfonický orchestr a učí se o jeho postavení a obsazení. Představují si pojem synkopa a jak tento rytmický útvar poznají. Všechny jevy z hudební nauky jsou pak demonstrovány na ukázkách konkrétních písní.⁷⁵

Obrázek 10: 4/4 takt

1. V minulé hodině jste se naučili zpívat písničku ve 4/4 taktu. V tomto taktu jsou i dnešní písničky – nejprve si prohlédněte notový zápis.
  - U vybrané písničky zatleskejte rytmus – počítejte. Umíte již taktovat písničky ve 2/4 a 3/4 taktu. Taktování ve 4/4 taktu není o nic složitější.
  - Pokuste se taktovat nejprve pomalu podle obrázku (počítejte si). Pozor na 2. dobu (ruce k sobě – **ruce se nesmí křížit**).

Zdroj: *Hudební výchova 5 učebnice pro 5. ročník základní školy, Nová škola 2021*

⁷⁴ JAGLOVÁ, Jindřiška. *Hudební výchova 4: pro 4. ročník základní školy*. Páté vydání. Brno: Nová škola, 2020-. ISBN 978-80-7600-175-6.

⁷⁵ JAGLOVÁ, Jindřiška. *Hudební výchova 5: učebnice pro 5. ročník základní školy*. Šesté vydání. Brno: Nová škola, 2021. ISBN 978-80-7600-220-3.

Obrázek 11: Předtaktí

1. V jakém taktu je písnička **Měla jsem holoubka**?

- Zazpívej si některou písničku ve 4/4 taktu a připomeňte si taktování na 4 doby.
- U písničky **Měla jsem holoubka** si všimněte začátku – najdeme tu **neúplný takt – předtaktí** (většinou tvoří předtaktí jeden celý takt s neúplným taktem na konci skladby).

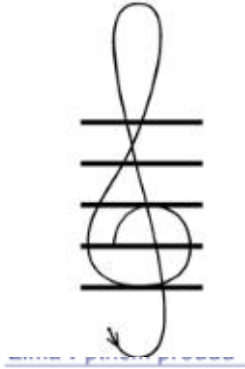
Zdroj: Zdroj: *Hudební výchova 5 učebnice pro 5. ročník základní školy, Nová škola 2021*

Nakladatelství *Fraus* nabízí pro výuku hudební výchovy učebnici pro 1. ročník. Žáci se postupně seznamují s rytmem a s jednoduchými hudebními nástroji, jako je bubínek nebo dřívka, které se dají při výuce využít. Přidávají se i nástroje jako zobcová flétna, klavír nebo housle. Žáci se učí s pomocí zvonkohry tóny, určují, jestli jsou tiché nebo hlasité a seznamují se s notovou osnovou, opět se tu využívá vlastních prstů jako pomůcky. Vyvozují si čtvrté a osminové noty v 2/4 taktu, jejich slabiky, zavádí se i pojem pomlky. Rozlišují hluboké a vysoké tóny a s tím související stoupavou a klesavou melodií písní. K osvojení pojmu houslového klíče je v učebnici básnička, která s tím dětem pomůže (viz *Obrázek 12*). Jako v ostatních učebnicích i zde se žáci seznamují s 2/4 taktem a s rychlým nebo pomalým tempem. V učebnici se také hodně pracuje s hrou na zobcovou flétnu.⁷⁶

⁷⁶ PÁNKOVÁ, Jarmila; POBUDOVÁ, Lenka; POSPÍŠILOVÁ, Lenka; ROUBOVÁ, Ludmila; SLAVÍKOVÁ, Marie et al. *Hudební výchova: pro 1. ročník základní školy*. Ilustroval Eva SÝKOROVÁ. Plzeň: Fraus, 2015-. ISBN 978-80-7489-250-9.

Obrázek 12: Vyvození houslového klíče

 HOUSLOVÝ KLÍČ
Jste zvědaví, kam vás zveme?
Poslouchejte chvíličku:
Tímhle klíčkem odemkneme
každou hezkou písničku.
(Jiří Havel)

HOUSLOVÝ KLÍČ

Houslový klíč se píše vždy na začátek notové osnovy.

Zdroj: Hudební výchova 1: Pracovní učebnice pro 1. ročník základní školy, Fraus 2015

PRAKTICKÁ ČÁST

3 DIDAKTICKÉ HRY A POMŮCKY DO HUDEBNÍ NAUKY PRO 4. A 5. ROČNÍK

V následující kapitole jsou představeny didaktické pomůcky a hry, které jsem v rámci mé diplomové práce vytvořila. Veškeré ilustrace a metodické pokyny jsou vlastní tvorba. Didaktické pomůcky i hry byly vytvořeny v souladu s RVP ZV a s očekávanými výstupy z doporučeného učiva hudební nauky.

Pomůcky se týkaly několika výstupů z hudební nauky, a to především znalostí hudebních nástrojů, délek not a pomlk, taktování, tónů, rytmu a dynamických pojmů. Pomůcky sloužily k vyvození nového učiva, nebo k opakování a procvičování již probraného. Všechny pomůcky byly do zúčastněných tříd dodány vytištěné a zalaminované.

Metodika uvádí u každé pomůcky nebo hry, jaké učivo se danou pomůckou/hrou vyvozuje, trénuje nebo opakuje, do jaké části hodiny je doporučena a jaká je vhodná organizační forma výuky. U některých aktivit, pokud to bylo třeba, je i napsáno, pro kolik žáků je vhodná. Dále je u každé aktivity uveden stručný popis, jak by měla probíhat, a na závěr i didaktické cíle.

3. 1 Nástrojové karty (Obrázek 13)

Obrázek 13: Nástrojové karty

Zdroj: vlastní

Učivo: hudební nástroje (podoba, název), rozdělení hudebních nástrojů do jednotlivých skupin

Fáze hodiny: zařazení nového učiva, opakování

Organizační forma výuky: frontální výuka

Popis: Tato pomůcka slouží k vyvození jednotlivých hudebních nástrojů. Díky barevnému rozlišení se hudební nástroje snáze rozdělí do jednotlivých skupin. Hudební nástroje se mohou pomocí karet postupně vyvozovat, karty se mohou rozvést po třídě.

Na tyto *Nástrojové karty* navazuje *Kvarteto*.

Didaktické cíle: Žák si osvojí podobu, název a nástrojové skupiny základních hudebních nástrojů

Všechny *Nástrojové karty* v Příloze č. 2

3. 2 Kvarteto (Obrázek 14)

Obrázek 14: Kvarteto hudební nástroje

Zdroj: vlastní

Učivo: hudební nástroje

Fáze hodiny: opakování, závěrečné shrnutí

Organizační forma výuky: skupinová práce

Počet hráčů: 3 – 6

Cíl hry: získat nejvíce kvartet – odpovídajících čtveřic (např. 1A, 1B, 1C a 1D)

Postup hry:

- Karty se rozdají rovnoměrně mezi všechny hráče.
- Začíná nejmladší hráč / hráč, který má nejmíň karet / kterýkoliv jinak určený hráč.

- Tah: ten (Peťa), kdo je na řadě, se začne ptát jakéhokoliv hráče: „Honzíku, máš kartu 5B?“, Peťa má totiž v ruce 5A a 5D. Pokud má Honzík kartu 5B, musí ji dát Peťovi a Peťa se může ptát dál, opět jakéhokoliv hráče na jakoukoliv kartu. Pokud Honzík danou kartu nemá, Peťův tah skončil a na řadě je další hráč po směru hodinových ručiček.
- Když se Peťovi podaří sestavit celé kvarteto, vyloží ho před sebe na stůl / zem.
- Když už hráč nemá žádné karty, jeho hraní končí a čeká, až i ostatní hráči vytvoří kvarteta a nezbydou jim žádné karty v ruce.
- Nyní si každý hráč spočítá, kolik získal kvartet – vyhrává hráč, který jich má nejvíc.

Didaktický cíl: Žák pozná hudební nástroje, rozezná podobu některých hudebních nástrojů, nástroje rozdělí do správných nástrojových skupin.

Celé kvarteto v Příloze č. 3

3. 3 Koláče (Obrázek 15)

Obrázek 15: Koláče

Zdroj: vlastní

Učivo: hudební nástroje, nástrojové skupiny, základní hudební názvosloví (dynamika, tempo), takty, druhy not

Fáze hodiny: opakování, závěrečné shrnutí

Organizační forma výuky: individuální práce, skupinová práce

Počet žáků: 1 – 6

Postup:

Pro jednoho žáka

- Žák dostane 6 dílků koláče.
- Žák k sobě přikládá dílky koláče podle souvisejících pojmů, např. silně – forte.

Pro 2 – 6 žáků

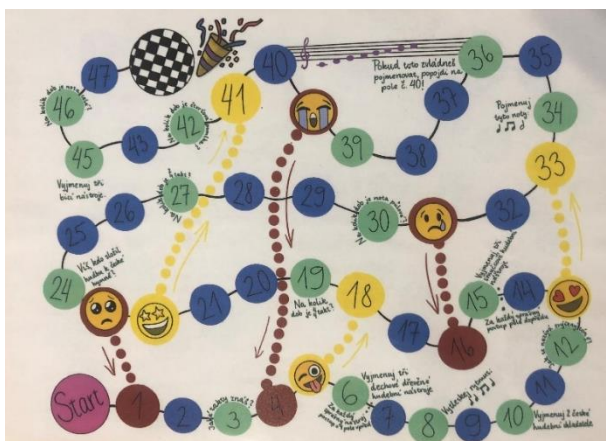
- Dílky se rovnoměrně rozloží mezi žáky (nejlépe se bude hrát ve 2, 3 nebo 6 žácích).
- Začíná nejmladší žák nebo žák s největším počtem dílků – vyloží na stůl první kartičku (jakoukoliv, má-li jich více).
- Pokračuje žák, který má v ruce kartu hodící se ke kartě na stole (mohou být i dva – budou hrát oba najednou), dokud se všichni žáci nezbaví svých karet.
- Hra končí, když na stole vznikne celý koláč/pizza.
- Žáci si po sobě překontrolují, že informace na kartičkách k sobě správně pasují.

Didaktický cíl: Žák rozdělí hudební nástroje do skupin. Žák chápe význam latinských dynamických a tempových označení. Žák pojmenuje různé druhy taktů a názvy not.

Všechny Koláče v Příloze č. 4

3. 4 Desková hra (Obrázek 16)

Obrázek 16: Desková hra

Zdroj: vlastní

Učivo: hudební nástroje, takty, rytmus, noty, tóny, hudební skladatelé a notová osnova

Fáze hodiny: hlavní část hodiny zaměřené na opakování

Organizační forma výuky: skupinová práce

Počet žáků: 2 – 6

Postup:

- Všichni žáci, kteří hrají, dají svou figurku na hrací plochu na políčko start.
- Hra začíná tahem nejmladšího hráče nebo jinak určeného hráče.
- Hráč hodí kostkou a postoupí o daný počet políček, následuje pak hráč po jeho levici.
  - Stoupne-li na modré políčko, nic se neděje a pokračuje další hráč.
  - Pokud hráč stoupne na zelené políčko, splní úkol, který je u políčka zeleně napsaný. Když úkol splní správně, následuje buď instrukci u políčka (např. “za každý správný nástroj postup o 1 pole vpřed) nebo zůstává stát na zeleném poli. Pokud by zadaný úkol nesplnil, další kolo nehraje – nehází, neposouvá se – je vynechán z hracího kola (správnost odpovědí kontrolují protihráči, případně se mohou poradit s učitelem).
  - Pokud hráč stoupne na červené políčko, přesouvá se po hracím plánu zpět na dané políčko – sestupuje dle červených puntíků na plánu.
  - Pokud hráč stoupne na žluté políčko, přesouvá se vpřed po hracím poli – opět dle barevných puntíků.
  - Pokud hráč stoupne na červené nebo žluté políčko s číslem, nic se neděje a pokračuje další hráč, který je právě na tahu.
- Hra končí, jakmile do cíle dorazí první hráč – hra může i pokračovat, dokud nezbude jen jeden hráč.
- Didaktické cíle: Žák rozdělí hudební nástroje do skupin. Žák pojmenuje různé druhy taktů a názvy not. Žák rozezná základní rytmy a zná některé české hudební skladatele.

Podrobnější obrázek *Deskové hry* v Příloze č. 5

3. 5 Domino (Obrázek 17)

Obrázek 17: Domino

Zdroj: vlastní

Učivo: délky not, pomlky, rytmus

Fáze hodiny: opakování

Organizační forma výuky: skupinová práce

Počet žáků: 2 – 24

Postup:

Varianta pro celou třídu

- Karty se rozdají všem žákům (až 24) – každý dostane jednu.
- 1. žák (nejmladší / určený učitelem) si stoupne před tabuli a řekne, jaký rytmus má dole na své kartě.
- Žák, který má tento rytmus na vrchu své karty ho zopakuje a dojde si stoupnout do řady vedle prvního hráče.
- Poté řekne rytmus, který má dole na své kartě.
- Opět se přihlásí ten žák, který má na vršku své karty daný rytmus – pokračujeme, dokud nemáme seřazenou celou třídu.
- Když je celá třída seřazená, mohou se žákům zadat další úkoly, např. Vytleskej/vyslabikuj celou kartu spolužáka po tvé levici/pravici, vytleskej/vyslabikuj horní/dolní řádek ze spolužákovy karty, postupně každý zopakuje své rytmy z karty atd.

Varianta pro menší skupiny po 2 – 6 žácích

- Karty se rovnoměrně rozdají mezi všechny žáky skupiny.
- Žák, který má nejvíc karet / je nejmladší..., začíná, a položí první kartu na stůl. Pokračuje další žák, který je na řadě (po směru hodinových ručiček). Pokud je jeden z rytmtů, který je na kartě na stole shodný s rytmem, který má žák na tahu na své kartě – přiloží tuto kartu ke kartě na stole – rytmus k rytmu. Pokud nemá v ruce žádnou kartu se shodným rytmem, vynechává kolo a hraje další hráč.
- Vyhrává ten hráč, který se jako první zbaví svých karet.
- Při každém položení karty může hráč rytmus na své kartě vytleskat a vyslabikovat.

Didaktické cíle: Žák si osvojí délky not, různé rytmy a rytmické slabiky.

Celé *Domino* viz Příloha č. 6

3. 6 Sada not, pomlk a houslový klíč (Obrázek 18)

Obrázek 18: Sada not / pomlk / houslový klíč

Zdroj: vlastní

Učivo: druhy a délky not, pomlky, houslový klíč

Fáze hodiny: zavedení nového učiva, opakování

Organizační forma výuky: skupinová práce

Počet žáků: celá třída

Hmatová hra

- Žák jde před tabuli, je čelem k tabuli, zády do třídy, má zavřené oči.

- Za zády mu učitel dá do rukou jeden z tvarů (noty, pomlky, houslový klíč).
- Žák se snaží pomocí hmatu uhádnout, jaký tvar má v rukou.
- Postupně se střídají další žáci.

Nauč se!

- Učitel dá před žáky (na tabuli nebo na lavici) jeden z tvarů a řekne název – žáci to po něm zopakují, v každém dalším kroku vyvodí nový tvar tak, že přidá další (na lavici nebo na tabuli).
- Když je řada utvořena, žáci postupně sami pojmenovávají tvary.
- Nyní se mohou tvary různě promíchávat, tvořit se nové řady – žáci se vždy snaží správně pojmenovat všechny tvary.

Co chybí?

- Vycházíme z řady tvarů z minulé aktivity. Jakmile si žáci upevní řadu tvarů, zařadíme tuto aktivitu.
- Žáci zavřou oči, mezitím učitel schová (nejprve) jeden tvar. Žáci poté otevřou oči a snaží se uhádnout, který tvar chybí. Hru ztěžujeme odstraněním více tvarů nebo změněním pořadí tvarů.

Hledej a najdi

- Po třídě ukryjeme všechny tvary. Žáci je hledají, když tvar najdou, ukážou ho celé třídě a pojmenují.

Kimova hra

- Učitel poskládá tvary různě na lavici – ukáže to žákovi/žákům
- Poté tvary zakryje (šátkem/papírem...)
- Jeden tvar/více tvarů odstraní – úroveň se může stupňovat
- Poté zase lavici odkryje – žáci se snaží uhádnout, jaký tvar/tvary z lavice zmizel/y

Opakovací chodníček

- Tvary rozložíme na zem do jedné linie cca 40 cm od sebe a vytvoříme pomocí nich jakousi pomyslnou stezku (stezka nemusí vést jen rovně, může i zatáčet, být ve tvaru čtyřúhelníku / jiného tvaru atd.)
- Žáci postupně přichází ke stezce – stoupnou si ke tvaru a řeknou jeho název – takto projdou celou stezku až na konec.
- Správnost odpovědí si kontrolují žáci sami, ostatní přihlížející žáci nebo učitel.

Chyt' mě!

- Tvary se rozhází různě po třídě.
- Učitel řekne např. "nota půlová" - žáci se pokusí ve třídě najít notu půlovou a stoupnout si k ní.
- Soutěžní varianta – vyhrává žák, který se ke tvaru dostane jako první

Žabičky

- Tvary se rozmístí ve středu učebny, maximálně 50 cm od sebe.
- Žáci přijdou k prvnímu tvaru. Řeknou název a velkým skokem skočí k dalšímu tvaru, který opět pojmenují.

Pátrám po...

- Tvary se rozmístí viditelně před žáky.
- Učitel říká: "Hledám notu, která je na dvě doby." Žáci buď ukážou nebo dojdou k notě, kterou si učitel myslí. (můžeme použít i na pomlky)

Didaktické cíle: Žák si osvojí tvary a podobu různých délek not, pomlk a houslového klíče.

3. 7 Tónové karty (Obrázek 19)

Obrázek 19: Tónové karty

Zdroj: vlastní

Karty se mohou vystavit různě po třídě – můžou se postupně přidávat při vyvozování jednotlivých tónů.

Učitel si může ve třídě vytvořit velkou notovou osnovu, kam bude postupně tóny přidávat – buď dá přímo kartu, nebo si vytvoří velkou notu v příslušné barvě a dodá do osnovy.

Až budou žáci umět tóny, mohou je poznávat například v různých skladbách, které v hodinách hudební výchovy zpívají – pojmenovávat je jmény, dopisovat k nim jejich jména (Cecilka – c²)

Didaktické cíle: Žák si osvojí názvy not a jejich polohu v notové osnově.

Všechny Tónové karty v Příloze č. 7

4 VÝZKUM

Ve výzkumu mé diplomové práce jsem se věnovala výrobě a testování několika didaktických pomůcek a her, které by měly zefektivnit a zjednodušit výuku hudební nauky v hodinách hudební výchovy na základní škole, a to jak pro učitele, tak i pro žáky. Vytvořila jsem sedm základních pomůcek, se kterými se dalo uskutečnit několik dalších aktivit. Aktivity jsem popsala v následující metodice, kterou jsem zasílala společně s vyrobenými pomůckami a didaktickými hrami učitelům. Každému oslovenému učiteli jsem dodala sadu pomůcek a metodiku. Učitelé pomůcky po dobu jednoho měsíce testovali. Na konci testovacího období mi vyplnili dotazník, který jsem dále zpracovala.

Do výzkumu se zapojilo osm škol ze čtyř měst a jedné vesnice. Tři byly z Českých Budějovic – ZŠ a ZUŠ Bezdrevská 3, ZŠ Grünwaldova a ZŠ Dukelská. ZŠ Bezdrevská 3 je velká sídlištní škola spojená i se základní uměleckou školou. Školu navštěvuje přibližně 850 žáků. Do testování pomůcek se zapojily dvě 5. třídy a jejich dvě třídní učitelky. Další byla základní škola Grünwaldova, která v některých třídách podporuje rozšíření tělesné výchovy. Škola má devět ročníků po 3 – 4 paralelních třídách. Do výzkumu se zapojila jedna 4. třída s jejich učitelkou hudební výchovy. Poslední škola z Českých Budějovic byla základní škola Dukelská. Škola má devět ročníků po 2 – 3 paralelních třídách. Škola nabízí rozšířenou výuku hudební nebo výtvarné výchovy. Výzkumu se zúčastnila jedna čtvrtá třída s jejich učitelkou hudební výchovy.

Z Českého Krumlova se do testování zapojily tři základní školy. První byla základní škola ZŠ Za Nádražím. Škola má devět ročníků po 2 – 3 paralelních třídách. Výzkumu se zúčastnila jedna 4. třída s jejich paní učitelkou třídní a dvě 5. třídy, které mají na hudební výchovu paní učitelku z druhého stupně s aprobační hudební výchova pro druhý stupeň. Další školou z Českého Krumlova byla základní škola Linecká. Z testovaných škol se jednalo o jednu z nejmenších, má jen 1 – 2 paralelní třídy v devíti ročnících. Výzkumu se zúčastnila jedna 5. třída. Třetí školou z Českého Krumlova byla Základní škola Plešivec. Jedná se o sídlištní školu, kterou navštěvuje přibližně 450 žáků. Má 2 (výjimečně 3) paralelní třídy od 1. do 9. ročníku. Výzkumu se zúčastnila jedna 5. třída.

Dále se na mém výzkumu podílela také jedna Montessori škola. Jedná se pražskou školu Montessori Korunka, která působí při ZŠ Korunovačnická na Praze 7. Výzkumu se účastnila

jedna třída, uvedena jako malotřídka. Poslední dvě školy, které se do výzkumu zapojily jsou ZŠ T. G. Masaryka v Jihlavě a malá vesnická škola v Lesonicích. ZŠ T. G. Masaryka Jihlava je sídlištní škola, která žáky vzdělává od 1. až do 9. ročníku, většinou ve dvou paralelních třídách, výzkumu se účastnila jedna 4. třída. ZŠ Lesonice je malotřídní škola s pěti ročníky ve třech třídách nedaleko Moravských Budějovic, do výzkumu se zapojila jedna z nich.

Výzkum probíhal po dobu jednoho měsíce od konce listopadu do konce prosince roku 2023.

4. 1 Metodika výzkumu

Učitele jsem oslovila prostřednictvím emailu, hledala jsem školy, které byly většinou v bližší dojezdové vzdálenosti od mého bydliště kvůli tomu, že jsem jim pomůcky předávala osobně, nebo se jednalo o mé známé, kteří byli ochotni pomůcky otestovat. Z cca 30 oslovených učitelů se nakonec do výzkumu zapojilo 11 učitelů a 12 tříd. Učitelé měli donesené pomůcky otestovat ve svých hodinách a následně vyhodnotit, jak se jim s nimi pracovalo, jestli byly vhodné a užitečné. Výzkum probíhal kvantitativní metodou, formou dotazníkového šetření. Dotazník jsem vytvořila pomocí Google formulářů a následně zaslala testujícím učitelům, kteří po měsíci testování pomůcek dotazník vyplnili.

Dotazník obsahoval devatenáct otázek, které byly rozděleny do tří částí. První část, úvodní, zjišťovala, kolik je žáků ve třídě, o jaký ročník se jedná nebo jestli je to malotřídka, zdali jsou ve třídě nějací žáci se specifickými poruchami učení, popřípadě jakými, které pomůcky se učitelům zdály nejvhodnější nebo nejpřínosnější do jejich hodin hudební výchovy a které se jim naopak zdály zbytečné.

Druhá část se věnovala hodnocení zpracování pomůcek a her. Učitelé každou hru a pomůcku zvlášť hodnotili na škále od jedné do pěti, jako kdyby hodnotili známkou ve škole, tzn. jedna jakožto nejlepší a pět jakožto nejhorší. Hodnotili celkový vzhled aktivit, jejich oblíbenost u žáků, zpracování pomůcek, přiměřenost znalostem a věku žáků, organizační náročnost a efektivitu, čímž bylo myšleno, jestli se jim podařilo splnit vytyčené didaktické cíle. Také mě zajímalo, jestli učitelům pomohly přiložené metodické

pokyny.⁷⁷ V poslední, třetí, části jsem se zajímala, zdali by mé didaktické pomůcky a hry doporučili i jiných kolegům a které by to byly, pokud vůbec nějaké. Na závěr jsem chtěla vědět, jestli učitelé mají nějaké vlastní pomůcky pro výuku naukového učiva a jaké to jsou.

Výsledky jsem následně zpracovala do grafů a tabulek, které jsou obsaženy v následující kapitole.

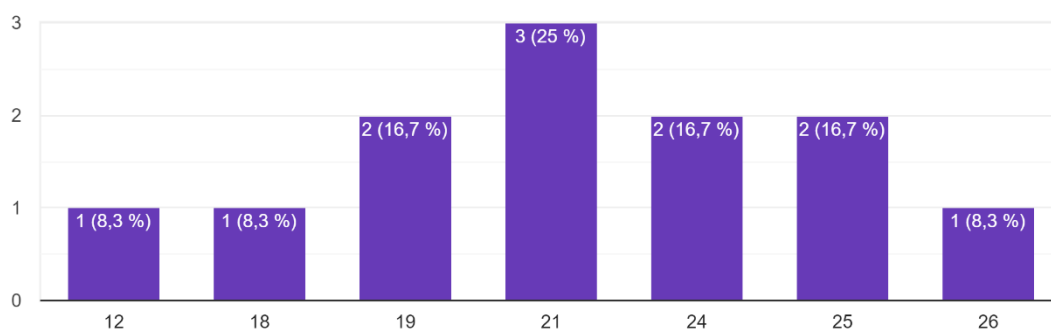
4.2 Vyhodnocení výzkumu

K vyhodnocení mého výzkumu jsem zvolila formu grafů a tabulek, do kterých jsem zapsala sesbíraná data. Dotazník obsahuje třináct otázek a odpovídalo na něj dvanáct různých respondentů. Výzkum byl vyhodnocen ihned po ukončení sběru dat.

Otázka č. 1: Kolik dětí je ve třídě?

V první otázce jsem zjišťovala, kolik žáků bylo ve třídách. Pomůcky byly povětšinou koncipované pro 24 žáků, ale daly se různě upravit i rozšířit pro více nebo pro méně. Třídy byly spíše početnější, nad 20 žáků. Nejvíce tříd mělo 21 žáků, a to tři. Dále pak vždy dvě třídy měly 19, 24 a 25 žáků. Nejméně tříd bylo s 12, 18 a 26 žáky, taková se mého výzkumu účastnily po jednom (viz *Graf 1*).

Graf 1: Otázka č. 1: Kolik dětí je ve třídě?

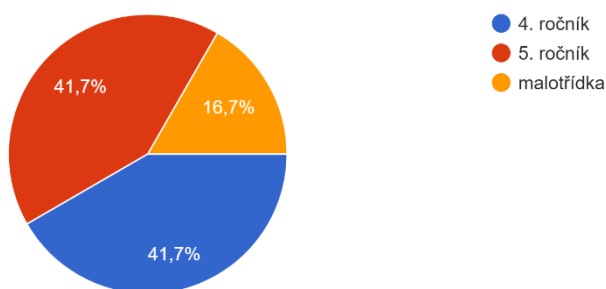
Zdroj: Google dotazník

⁷⁷ Viz kapitola č. 4 *Didaktické hry a pomůcky do hudební nauky pro 4. a 5. ročník*

Otázka č. 2: Jedná se o 4. nebo 5. ročník nebo o malotřídku?

Jelikož se má diplomová práce zaměřovala především na 4. a 5. ročník 1. stupně, ve druhé otázce jsem se zajímala, v jaké třídě respondenti pomůcky testovali nebo jestli se jednalo o malotřídku. Pomůcky testovalo stejně 4. i 5. tříd a to 5 a také dvě malotřídky, což byla jedna vesnická škola a jedna Montessori (viz Graf 2).

Graf 2: Otázka č. 2: Jedná se o 4. nebo 5. ročník nebo o malotřídku?

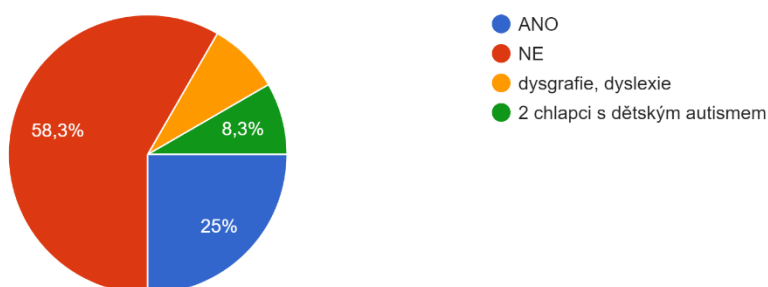

Zdroj: Google dotazník

Otázka č. 3: Jsou ve třídě nějací žáci se specifickými poruchami učení?

Ve třetí otázce jsem zjišťovala, jestli jsou ve třídách nějací žáci se specifickými poruchami učení (dále jen SPU), co může mou statistiku ovlivnit, například u organizační náročnosti nebo děti mohly mít problém se čtením u pomůcek nebo nemusely mít takové znalosti jako ostatní spolužáci. Při testování převažovaly třídy, ve kterých nebyli žádní žáci s SPU, u pěti tříd se ale takoví našli. Tři učitelé neuvodli, jaké poruchy jejich žáci měli a dva uvedli, že v jedné třídě se vyskytovali dva chlapci s dětským autismem a ve druhé třídě byli žáci s dysgrafií a dyslexií (viz Graf 3).

Graf 3: Otázka č. 3: Jsou ve třídě nějací žáci s SPU?

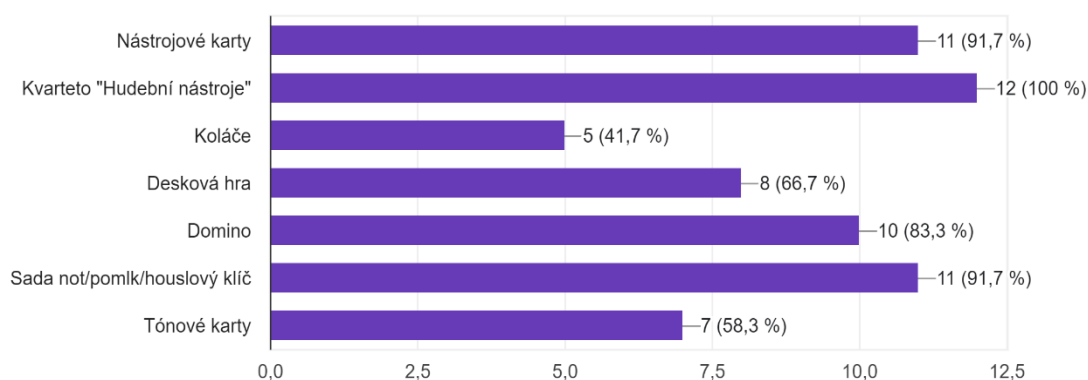

Zdroj: Google dotazník

Otázka č. 4: Jaké pomůcky jste ve Vašich hodinách hudební výchovy použil/a?

Má další otázka se zaměřovala na to, jaké pomůcky učitelé ve svých hodinách použili. Všem učitelům jsem nedávala všechny pomůcky, a hlavně ne všechny pomůcky byly využitelné pro všechny třídy. Na každé škole se hudební nauce přikládá jiná váha nebo se zrovna neprobírala daná látka v hodinách hudební výchovy. Pomůcku *Kvarteto Hudební nástroje* použili ve svých hodinách všichni (12 tříd). Pomůcky *Nástrojové karty* a *Sada not / pomlk / houslový klíč* využili učitelé v jedenácti třídách. *Domino* bylo využito v 10 třídách, *Desková hra* v 8 třídách, hned potom *Tónové karty* byly využity v 7 třídách a *Koláče* jen v 5 třídách (viz Graf 4).

Graf č. 4: Otázka č. 4: Jaké pomůcky jste ve Vašich hodinách hudební výchovy použil/a?

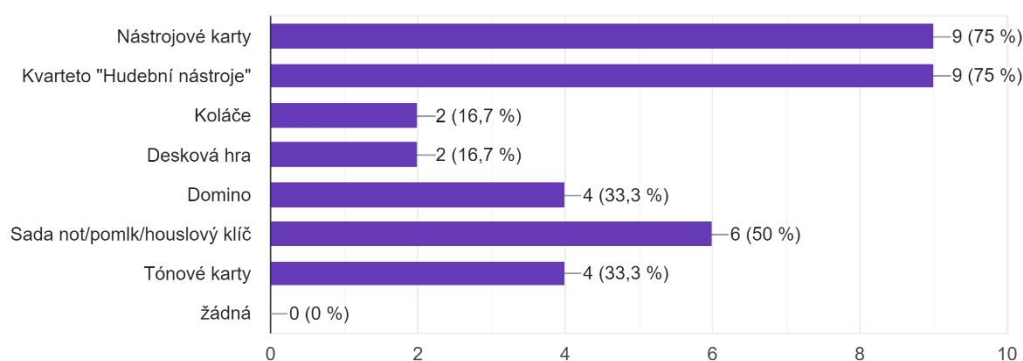
Zdroj: Google dotazník

Řekla bych, že *Koláče* byly tak málo využity kvůli tomu, že se jednalo o poněkud těžší, pokročilejší pomůcku a možná proto si nezískala takovou oblíbenost. Dodala jsem ji do 11 tříd z 12. *Tónové karty* jsem dávala všem učitelům, kteří se výzkumu účastnili. Řekla bych, že nízké využití těchto karet je zapříčiněno tím, že je to poněkud jednodušší látka, kterou mají po konzultacích s učiteli téměř všichni už zvládnutou a žáci už jména not plně ovládají. Daly by se ale využít například k opakování nebo jako jakási připomínka či jako plakát ve třídě. *Tónové karty* jsem dodala všem učitelům. *Deskovou hru* také nevyužilo příliš tříd. Myslím si, že je to tím, že může být poněkud časově náročnější, což může některé učitele odradit. Hlavně na ní byla už těžší látka, kterou nemusí ovládat všechny zapojené třídy.

Otázka č. 5: Jaké pomůcka/y Vám přišla/y nejpřínosnější/nejvhodnější do Vašich hodin hudební výchovy?

Respondenti měli v této otázce zaškrtnout maximálně tři aktivity, které shledávali nejvíce přínosnými nebo vhodnými do jejich hodin hudební výchovy. Z přiloženého Grafu 5 vyplývá, že nejpřínosnější/nejvhodnější pomůckou pro ně byly *Nástrojové karty* a *Kvarteto hudební nástroje* (devět respondentů). Šest respondentů také označilo *Sadu not / pomlk / houslového klíče*, čtyři označili možnosti *Domino* a *Tónové karty* a dva respondenti označili *Koláče* a *Deskovou hru*. Přijde mi to velice zajímavé, protože dvě pomůcky, které se použily skoro nejmíň (*Koláče* a *Desková hra*) jiní označili za nejvíce přínosné nebo nejvhodnější. Žádní respondenti neodpověděli možností „žádná“.

Graf 5: Otázka č. 5: Jaká/é pomůcka/y Vám přišla/y nejpřínosnější/nejvhodnější do Vašich hodin hudební výchovy?

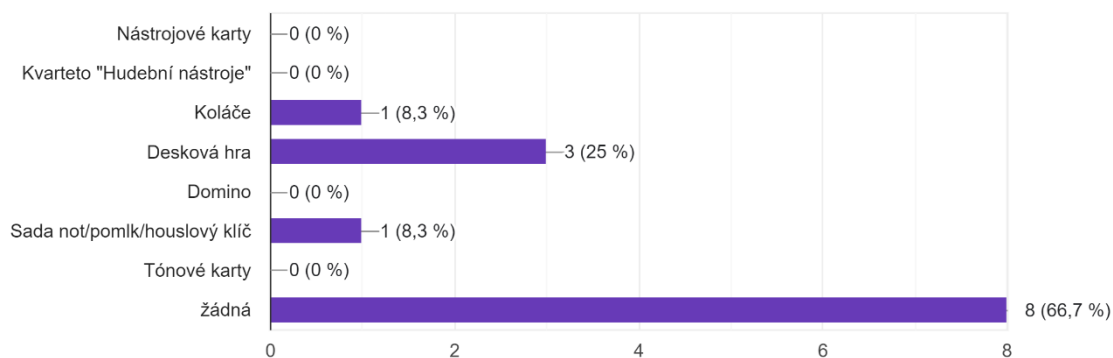
Zdroj: Google dotazník

Otázka č. 6: Je nějaká pomůcka, která Vám přijde zbytečná/nevhodná?

U této otázky odpovědělo osm respondentů, že žádná (dle Grafu 6), což hodnotím velmi pozitivně. Tři respondenti ale označili *Deskovou hru* za zbytečnou nebo nevhodnou. Jak už jsem psala výše, může to být zapříčiněno zvýšenou časovou dotací potřebnou pro hru nebo větší složitostí otázek ve hře. Jeden respondent také označil *Koláče*, což stejně jako u deskové hry může být zapříčiněno větší složitostí učiva. Jeden respondent označil *Sadu not/pomlk/houslový klíč* za zbytečnou nebo nevhodnou. Je možné, že je to kvůli jednoduššímu učivu, které se ve 4. a 5. ročníku už tolik neprobírá nebo se mu nemuselo líbit zpracování této pomůcky.

Graf 6: Otázka č. 6: Je nějaká pomůcka, která Vám přijde zbytečná/nevhodná?

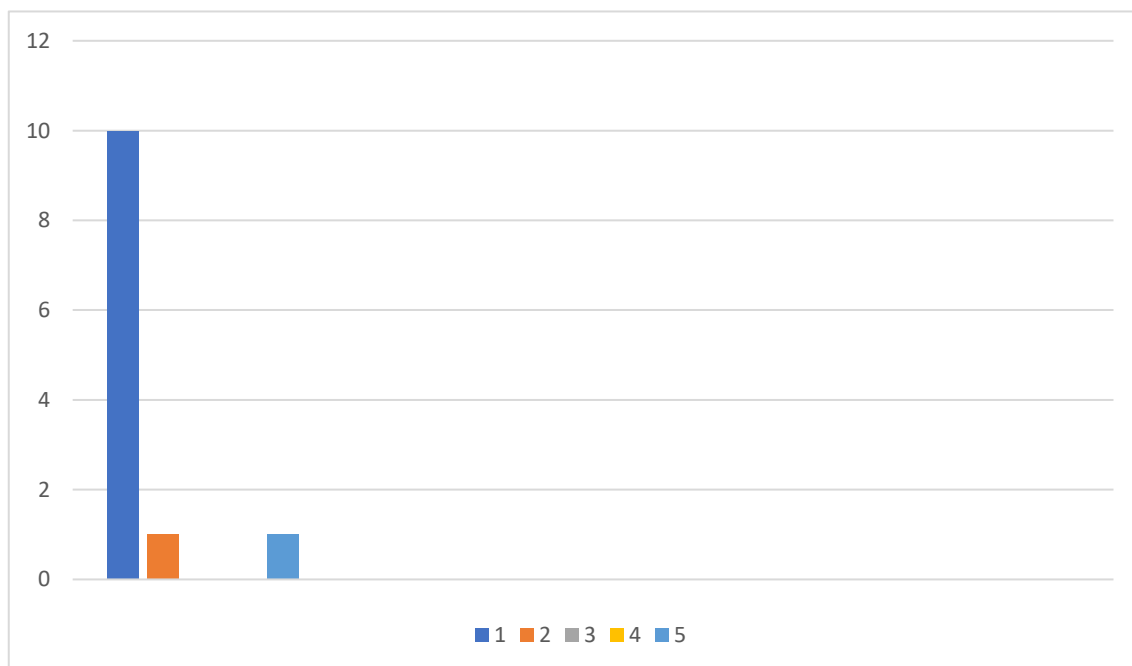

Zdroj: Google dotazník

Otázka č. 7: Jak hodnotíte celkové zpracování pomůcek? (ohodnoťte jako známkou ve škole)

Dle *Grafu 7* je patrné, že téměř všichni respondenti (10) hodnotili celkové zpracování pomůcek známkou 1. Jeden respondent ohodnotil zpracování známkou 2 a jeden ohodnotil zpracování známkou 5.

Graf 7: Otázka č. 7: Jak hodnotíte celkové zpracování pomůcek? (ohodnoťte jako známkou ve škole)

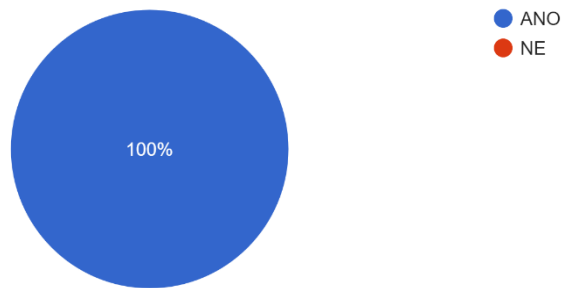

Zdroj: vlastní

Otázka č. 8: Pomohly Vám s realizací aktivit přiložené metodické pokyny?

Jak jsem uvedla již dříve, každému učiteli jsem zaslala metodické pokyny ke všem pomůckám a hrám, které jim měly pomoci k realizaci aktivit při jejich hodinách. Všichni tázání odpověděli na tuto otázku ANO (viz Graf 7).

Graf 8: Otázka č. 8: Pomohly Vám s realizací aktivit přiložené metodické pokyny?

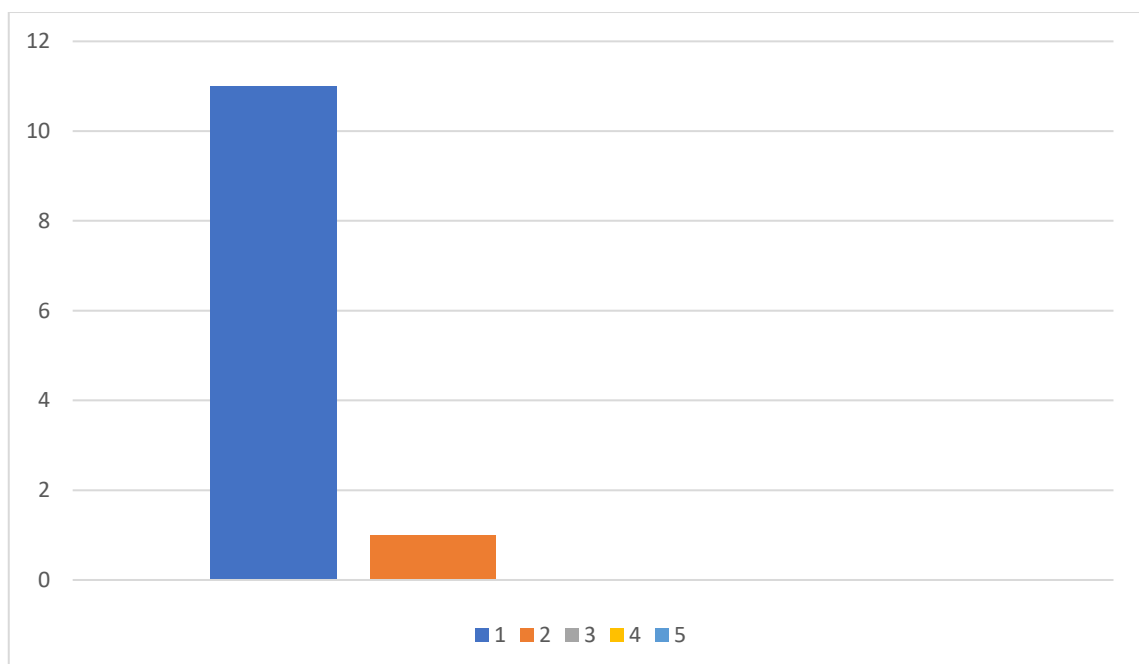

Zdroj: Google dotazník

Otázka č. 9: Jak se Vám pracovalo s pomůckami? (ohodnoťte jako známkou ve škole)

Až na jednoho respondenta dle Grafu 9 hodnotili všichni práci s pomůckami známkou 1. Jeden respondent ohodnotil pomůcky známkou 2

Graf 9: Otázka č. 9: Jak se Vám pracovalo s pomůckami? (ohodnoťte jako známkou ve škole)

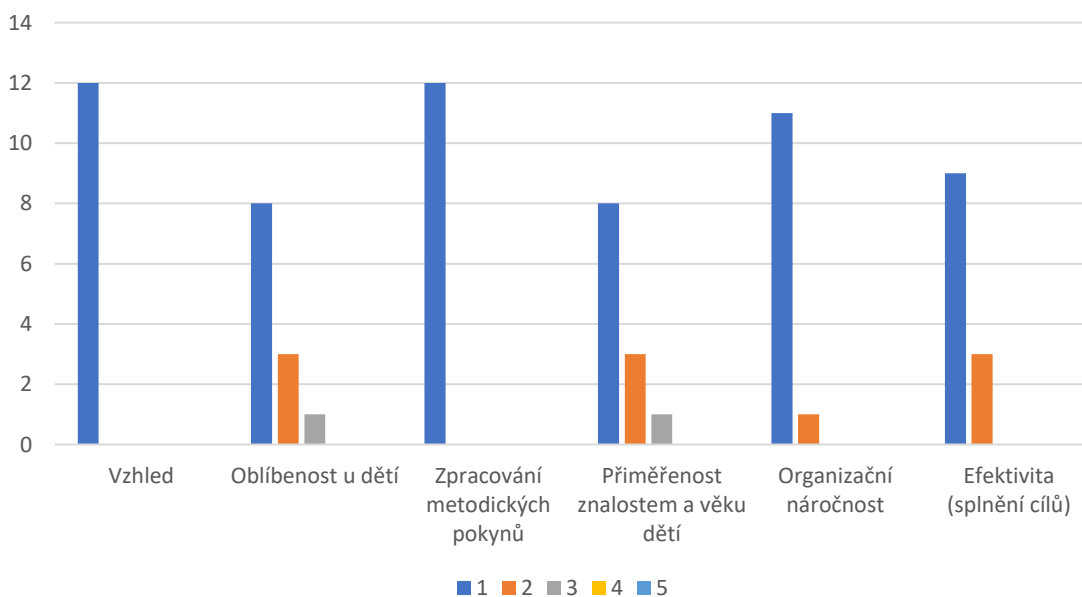
Zdroj: vlastní

Dále jsem se ve svém dotazníku věnovala celkovému hodnocení všech aktivit. Respondenti hodnotili aktivity jako známku ve škole a zaměřili se na jejich vzhled, oblíbenost u dětí, zpracování metodických pokynů, přiměřenost znalostem a věku dětí, organizační náročnost a jestli byly aktivity efektivní neboli jestli byli učitelé schopni splnit cíle, které byly u aktivit uvedeny (viz metodika).

Otázka č. 10: Ohodnoťte aktivitu *Nástrojové karty* v jednotlivých kategoriích

Respondenti hodnotili aktivitu *Nástrojové karty* jako známku ve škole v několika kategoriích, na což odkazuje *Graf 10*. Vzhled aktivity ohodnotili všichni respondenti známkou 1. Oblíbenost u dětí ohodnotilo osm respondentů známkou 1, tři respondenti známkou 2 a jeden respondent dokonce známkou 3. Zpracování metodických pokynů bylo všemi hodnoceno kladně, a to známkou 1. Přiměřenost znalostem a věku dětí hodnotilo osm respondentů známkou 1, tři ji hodnotili známkou 2 a jeden známkou 3. Snížení hodnocení mohlo být kvůli tomu, že u této pomůcky bylo opravdu hodně hudebních nástrojů a některé mohly být už složitější pro žáky 4. a 5. třídy. Organizační náročnost hodnotilo jedenáct respondentů známkou 1 a jeden respondent známkou 2. Efektivitu neboli splnění cílů hodnotilo devět učitelů známkou 1 a tři známkou 2. To může být zapříčiněno menší časovou dotací na osvojení učiva.

*Graf 10: Otázka č. 10: Ohodnoťte aktivitu *Nástrojové karty* v jednotlivých kategoriích*

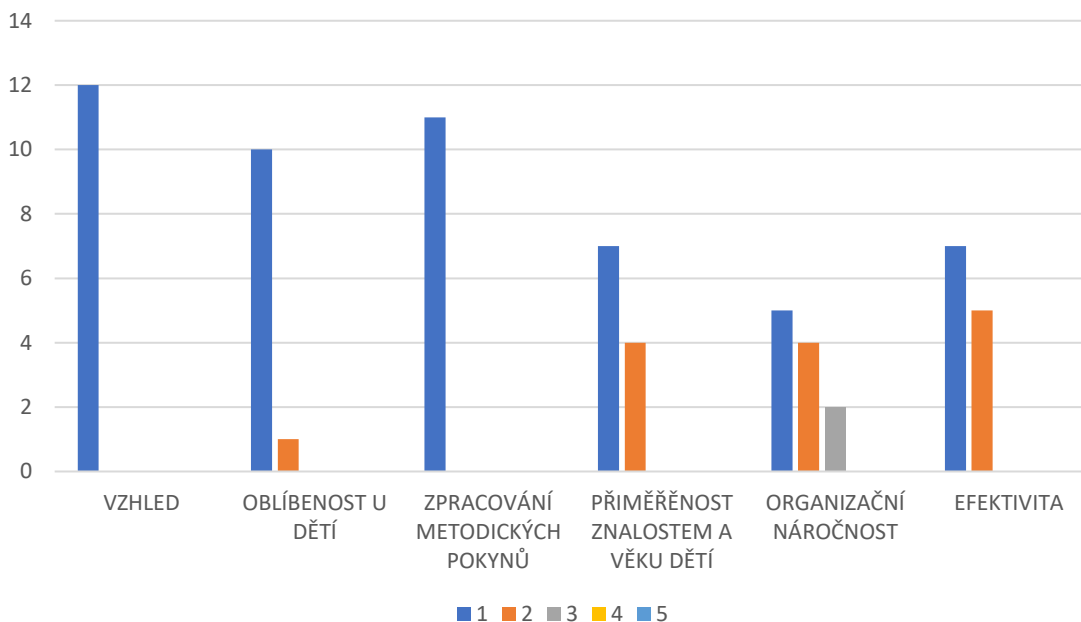

Zdroj: vlastní

Otázka č. 11: Ohodnoťte aktivitu *Kvarteto hudební nástroje* v jednotlivých kategoriích

Další aktivitou, kterou respondenti hodnotili bylo *Kvarteto hudební nástroje*. Vzhled aktivity všech dvanáct tázaných ohodnotilo známkou 1. Oblíbenost u dětí hodnotilo 10 respondentů známkou 1 a pouze jeden respondent známkou 2. Zpracování metodických pokynů hodnotili všichni tázaní známkou 1. Odpovídalo ale pouze jedenáct respondentů, nejspíš některý nevyužil aktivitu *Kvarteto hudební nástroje* ve svých hodinách. Přiměřenost znalostem a věku dětí hodnotilo sedm respondentů známkou 1 a čtyři respondenti známkou 2, nejspíš kvůli složitějším nástrojům, které jsem do aktivity zakomponovala. Organizační náročnost hodnotilo pět respondentů známkou 1, čtyři známkou 2 a dokonce dva známkou 3. Mohlo to být nejspíš kvůli větší časové náročnosti aktivity nebo dělalo učitelům problém si tuto aktivitu nějak zorganizovat a rozvrhnout do hodin. Efektivitu neboli jestli dosáhli učitelé cílů hodnotili známkou 1 v šesti případech a v pěti případech známkou 2 (viz *Graf 11*).

Graf 11: Otázka č. 11: Ohodnoťte aktivitu Kvarteto hudební nástroje v jednotlivých kategoriích

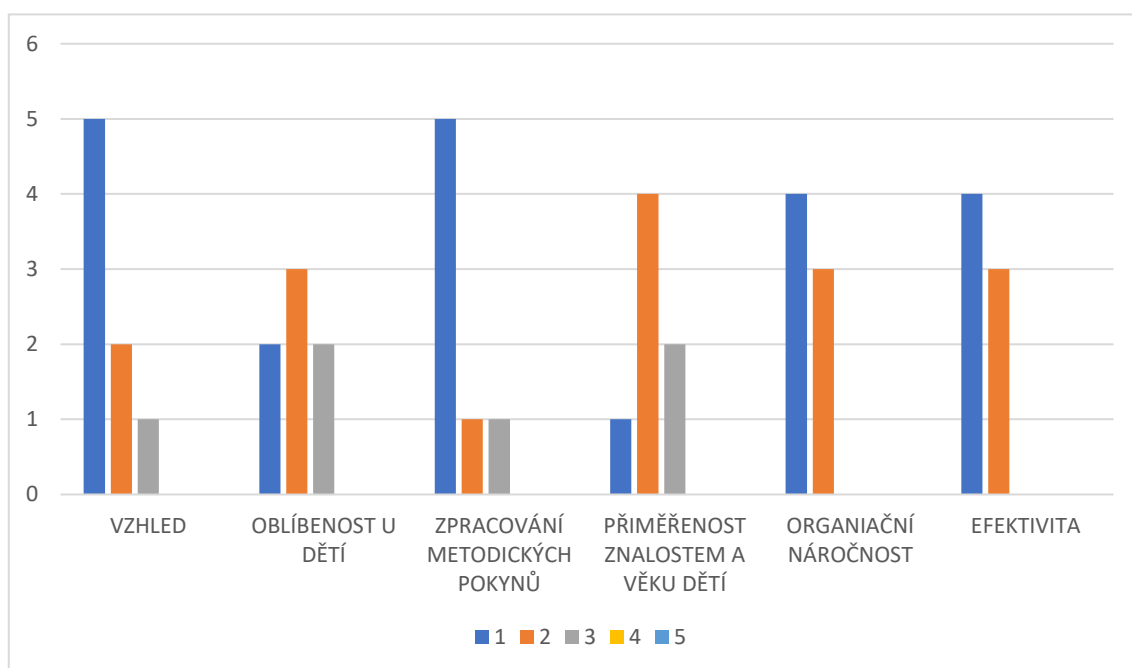

Zdroj: vlastní

Otázka č. 12: Ohodnoťte aktivitu *Koláče* v jednotlivých kategoriích

Aktivitu *Koláče* vyzkoušelo pouze sedm učitelů, i když vzhled jich hodnotilo osm. Podrobné hodnocení popisuje *Graf 12*. Znamku 1 udělilo pět učitelů, znamku 2 dva a znamku 3 jeden učitel. Mohlo to být kvůli horší čitelnosti na některých koláčích nebo pizzách. Oblíbenost u dětí hodnotili dva učitelé známkou 2, tři učitelé známkou 2 a dva učitelé známkou 3. Nepříliš velká oblíbenost u dětí může být způsobena těžším učivem, které na *Koláčích* bylo. Zpracování metodických pokynů hodnotilo pět učitelů známkou 1, jeden známkou 2 a také jeden známkou 3. U těchto metodických pokynů totiž chybělo podrobné popsání každého koláče/pizzy, což mohlo některým pedagogům vadit. Přiměřenost znalostem a věku dětí hodnotil pouze jeden učitel známkou 1, čtyři ji hodnotili známkou 2 a dva ohodnotili přiměřenost známkou 3. Jak jsem psala výše, na této pomůcce byly poněkud těžší a pokročilejší poznatky z hudební nauky, takže se mé domněnky díky výzkumu naplnily. Organizační náročnost hodnotili čtyři učitelé známkou 1 a tři známkou 2. Efektivitu ohodnotili taktéž.

Graf 12: Otázka č. 12: Ohodnoťte aktivitu Koláče v jednotlivých kategoriích

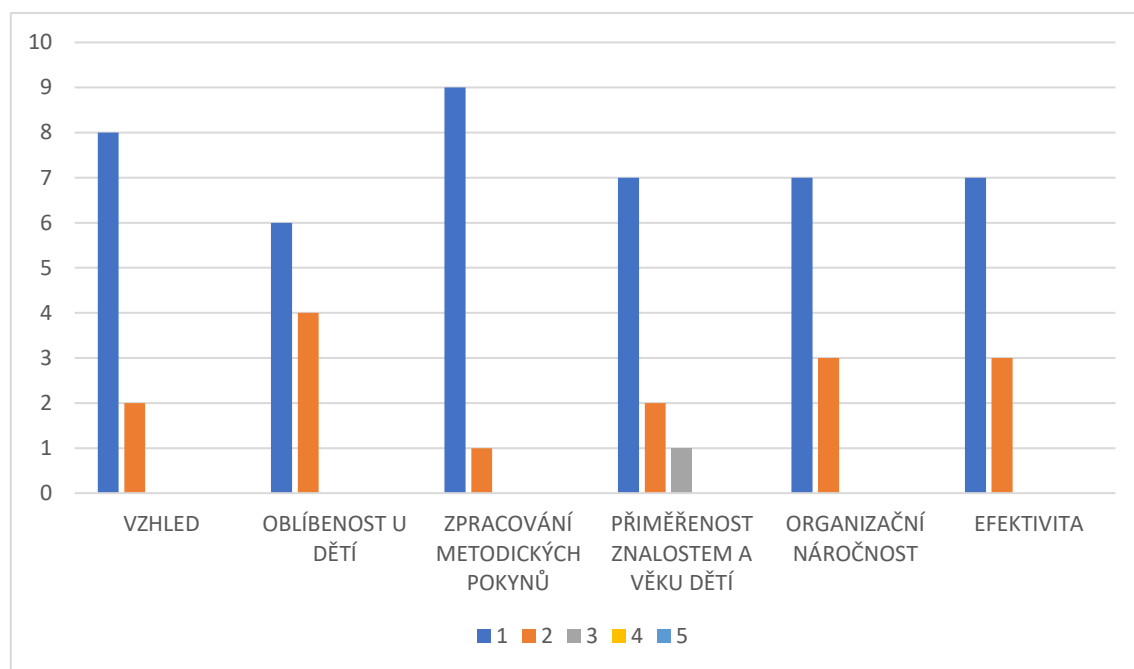
Zdroj: vlastní

Otázka č. 13: Ohodnoťte *Deskovou hru* v jednotlivých kategoriích

Deskovou hru hodnotilo dle *Grafu 13* deset respondentů. Vzhled ohodnotilo osm známkou 1 a dva známkou 2. Oblíbenost u dětí hodnotilo šest respondentů známkou 1

a čtyři známkou 2. Opět to mohlo být zapříčiněno větší složitostí učiva využitého na deskové hře. Zpracování metodických pokynů bylo téměř všemi, a to devíti učiteli, ohodnoceno známkou 1 a jedním respondentem známkou 2. Přiměřenost znalostem a věku dětí byla hodnocena lépe než u *Koláčů*. Sedm respondentů ohodnotilo přiměřenost známkou 1, dva ji ohodnotili známkou 2 a jeden známkou 3. Organizační náročnost hodnotilo sedm učitelů známkou 1 a tři známkou 2. Efektivitu hodnotili opět stejně.

Graf 13: Otázka č. 13: Ohodnoťte Deskovou hru v jednotlivých kategoriích

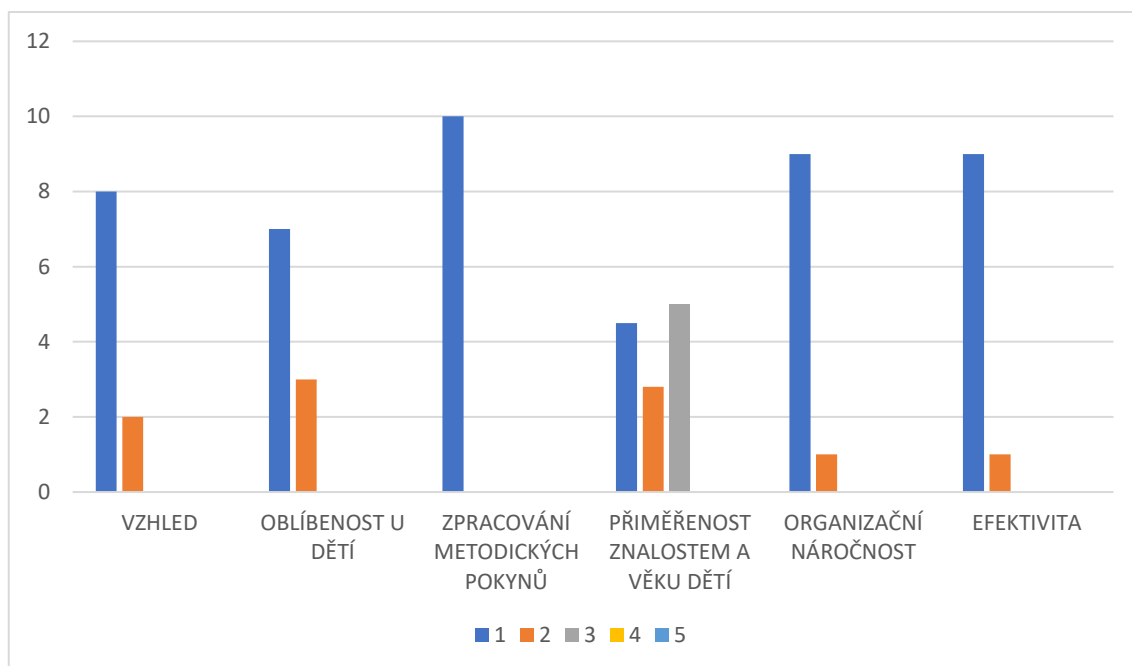
Zdroj: vlastní

Otázka č. 14: Ohodnoťte aktivitu *Domino* v jednotlivých kategoriích

Aktivitu *Domino* hodnotilo 10 respondentů (viz Graf 14). I když jsem to nečekala, vzhled aktivity získal pouze dvě hodnocení známkou 2, jinak zbytek hodnotil známkou 1. Očekávala jsem, že vzhled této aktivity bude hodnocen hůře, jelikož jsem ji tvořila ručně (ručně jsem na ni kreslila noty) a nebyla tvořena digitálně. Oblíbenost u dětí hodnotilo sedm respondentů známkou 1 a tři známkou 2. U této aktivity jsem asi předpokládala větší oblíbenost, než nakonec vyplynula z výzkumu. Zpracování metodických pokynů bylo všemi hodnoceno známkou 1. Přiměřenost znalostem a věku dětí hodnotilo sedm učitelů známkou 1 a tři známkou 2. Mohlo to být kvůli použití složitějších notových kombinací.

Organizační náročnost hodnotili až na jednoho, který ji ohodnotil známkou 2, známkou 1, stejně tak i efektivitu této pomůcky.

Graf 14: Otázka č. 14: Ohodnoťte aktivitu Domino v jednotlivých kategoriích

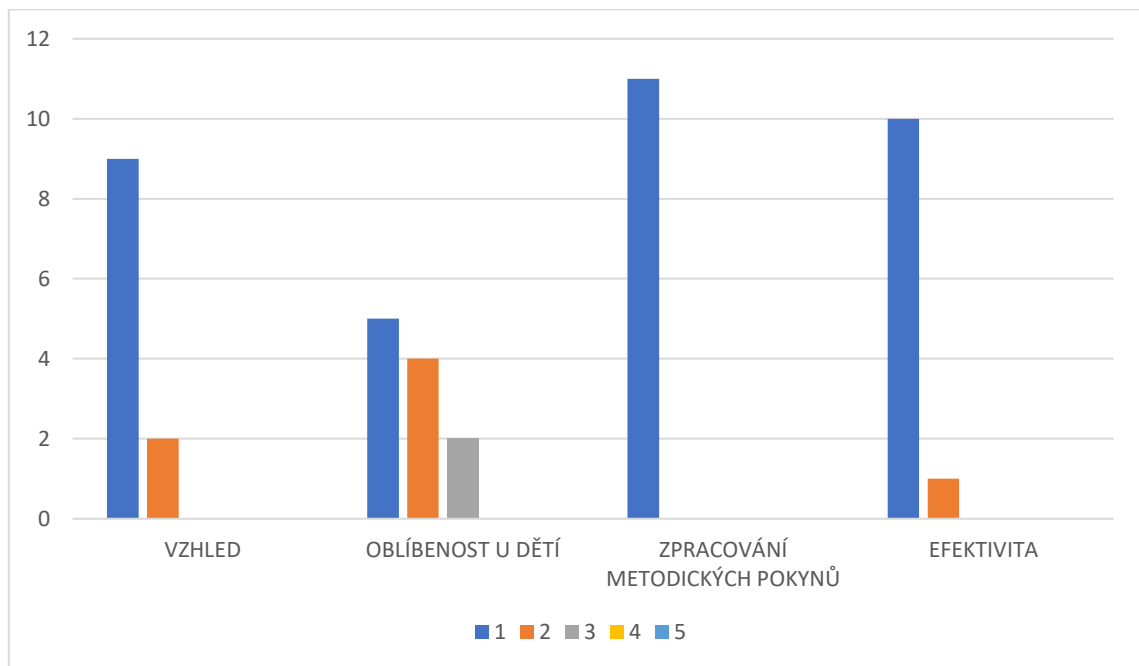

Zdroj: vlastní

Otázka č. 15: Ohodnoťte Sadu not / pomlk / houslový klíč v jednotlivých kategoriích

U této aktivity se hodnotily pouze čtyři kategorie, a to vzhled, oblíbenost u dětí, zpracování metodických pokynů a efektivitu (viz Graf 15). Přiměřenost znalostem a věku dětí byla vynechána, protože ve 4. a 5. ročníku by měl žák tuto látku už ovládat. Organizační náročnost byla vynechána, protože si každý tuto aktivitu mohl upravit dle sebe, čímž se stávala organizačně téměř nenáročná a velmi flexibilní. Tuto aktivitu hodnotilo 11 respondentů. Vzhled této aktivity byl hodnocen devíti respondenty známkou 1 a dvěma známkou 2. U této aktivity jsem také předpokládala nižší hodnocení, jelikož pomůcky byly tvořeny ručně bez pomoci digitálních technologií. Překvapilo mě, že oblíbenost u dětí byla docela malá. Známkou 1 hodnotilo aktivitu pouze pět vyučujících. Čtyři ji ohodnotili známkou 2 a dva dokonce známkou 3. Zpracování metodických pokynů bylo všemi hodnoceno známkou 1 a efektivita až na jednoho, který ji hodnotil známkou 2, také.

Graf 15: Otázka č. 15: Ohodnoňte Sadu not / pomlk / houslový klíč v jednotlivých kategoriích

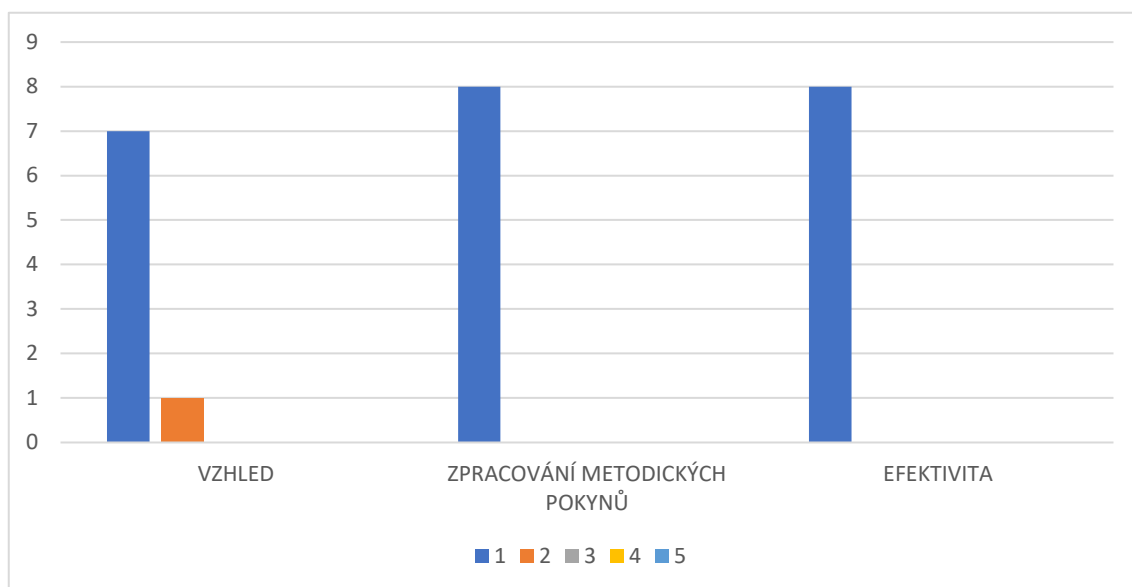
Zdroj: vlastní

Otázka č. 16: Ohodnoňte Tónové karty v jednotlivých kategoriích

Aktivitu *Tónové karty* hodnotilo pouze osm učitelů a jen ve třech kategoriích (viz *Graf 16*). U aktivity se hodnotil pouze vzhled, který sedm respondentů hodnotilo známkou 1 a jeden známkou 2. Zpracování metodických pokynů i efektivitu všichni respondenti hodnotili známkou 1

Graf 16: Otázka č. 16: Ohodnoťte Tónové karty v jednotlivých kategoriích

Zdroj: vlastní

Následující *Tabulka 1* obsahuje souhrnné hodnocení každé aktivity. Držela jsem se formy známkování jako ve škole, kdy 1 je nejlepší a 5 nejhorší. Hodnoty z každého výsledku jsem vytvořila aritmetický průměr a poté udělala i celkové vyhodnocení každé aktivity, která dle hodnocení dopadla nejlépe. Nejlepší výsledky jsou označeny zeleně a nejhorší červeně. Z tabulky vyplývá, že nejlépe hodnocenými aktivitami byly *Tónové* a *Nástrojové karty*, a naopak nejhůře hodnocenou aktivitou byly *Koláče*.

Tabulka 1: Souhrnné hodnocení jednotlivých aktivit

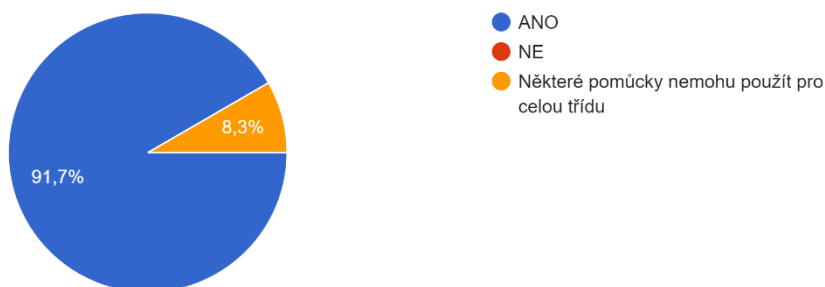
Pomůcka	Vzhled	Oblíbenost	Met. Pokyny	Přiměřenost	Org. náročnost	Efektivita	Vyho – dnocení
Nástrojové karty	1	1,25	1	1,25	1,08	1,25	1,14
Kvarteto	1	1,09	1	1,36	1,7	1,45	1,27
Koláče	1,5	1,75	1,25	1,88	1,25	1,25	1,48
Desková hra	1,2	1,4	1,1	1,4	1,3	1,3	1,28
Domino	1,2	1,3	1	1,3	1,1	1,1	1,17
Sada n/p/hk	1,18	1,72	1	--	--	1,09	1,25
Tónové karty	1,13	---	1	--	--	1	1,04

Zdroj: vlastní

Otázka č. 17: Doporučil/a byste tyto pomůcky i jiným pedagogickým pracovníkům/kolegům?

Jedenáct z dvanácti respondentů u této otázky odpovědělo ANO, jeden opověděl pomocí funkce „Jiná...“, kde udal důvod, že některé pomůcky nemůžou být použity pro celou třídu. Nejspíš se jednalo o respondenta z početnější třídy, jelikož pomůcky byly koncipované většinou pro 24 žáků.

Graf 17: Otázka č. 17: Doporučil/a byste tyto pomůcky i jiným pedagogickým pracovníkům/kolegům?

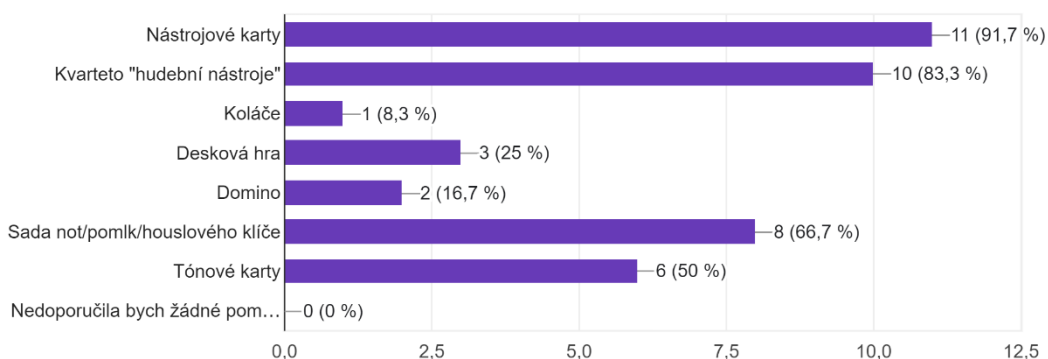

Zdroj: Google dotazník

Otázka č. 18: Jaké pomůcky byste doporučil/a i jiným pedagogickým pracovníkům/kolegům?

Z Grafu 18 je patrné, že nejvíce, a to jedenáct respondentů se shodlo, že by doporučili aktivitu *Nástrojové karty*. Hned potom deset respondentů by doporučilo *Kvarteto hudební nástroje*. Na pomyslném třetím místě se umístila aktivita *Sada not / pomlk / houslový klíč*, kterou by doporučilo osm respondentů. Šest respondentů by doporučilo *Tónové karty*, tři *Deskovou hru*, dva *Domino* a jeden *Koláče*. Nikdo nehlasoval pro možnost „Nedoporučil/a bych žádné aktivity“, z čehož jsem usoudila, že byly aktivity přínosné.

Graf 18: Otázka č. 18: Jaké pomůcky byste doporučil/a i jiným pedagogickým pracovníkům/kolegům?

Zdroj: Google dotazník

Otázka č. 19: Jaké hry, aktivity nebo pomůcky využíváte vy při výuce naukového učiva?

V poslední otázce dotazníku jsem se ptala respondentů, jaké didaktické pomůcky nebo hry využívají oni sami ve svých hodinách hudební výchovy. Nejvíce respondentů využívá hru „Já mám, kdo má“ nebo Dobble. Někteří ve svých hodinách využívají aplikaci Didakta nebo reálné hudební nástroje. Oblíbené jsou také různé obdoby domina a pexesa. V jedné škole také využívají Boomwhackers, v jiné zase noty vytištěné na 3D tiskárně. Dva respondenti mi napsali, že ve svých hodinách nevyžívají žádné pomůcky pro výuku naukového učiva a jedna z tázaných mi k tomu ještě napsala, že pomůcky, jako například kartičky nestíhá vyrábět.

4. 3 Diskuze

Přínosem mé práce je skutečnost, že vznikly nové didaktické pomůcky a hry na rozvoj naukového učiva, které pomohly učitelům v jejich hodinách hudební výchovy, a doufám, že udělaly učivo pro žáky zábavnější. Téměř všichni respondenti se shodli, že by je doporučili i ostatním učitelům nebo pedagogickým pracovníkům, jen jeden uvedl, že nemohl všechny pomůcky a hry použít pro celou třídu. Většina pomůcek byla koncipována pro 24 žáků, což mohlo v početnějších třídách dělat problémy.

Vytvořila jsem celkem 7 různých didaktických pomůcek a her, které se zaměřovaly na různé učivo z hudební nauky ve 4. a 5. ročníku základní školy, a pojaly tak téměř všechny výstupy z *Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*.

Z výzkumu vyplývá, že nejlépe zpracovanými aktivitami, co se vzhledu týče, byly *Nástrojové karty* a *Kvarteto hudební nástroje*, které všichni respondenti hodnotili známkou jedna. Nejoblíbenější aktivitou u dětí byly *Tónové karty* a *Kvarteto hudební nástroje*. Naopak nejméně oblíbenou aktivitou, jak ukázal výzkum, se staly *Koláče*. Metodické pokyny byly téměř u všech aktivit zpracovány na výbornou, jen u *Deskové hry*, a u *Koláčů* byly hodnoceny hůře. Nejvhodnější aktivitou, co se týče znalostí a věku dětí, byla *Desková hra* a *Domino*, a nejméně vhodnou *Koláče*. Organizačně nejméně náročnými aktivitami byly *Nástrojové karty* a *Domino*, naopak nejvíce organizačně náročnou aktivitou bylo *Kvarteto hudební nástroje*. Nejeefektivnější aktivitou, tzn. učitelé dokázali splnit cíle, které jsem vytyčila v metodické příručce, se ukázaly *Tónové karty* a *Sada not / pomlk / houslový klíč*, nejméně efektivní pak *Kvarteto*, u kterého jsem to vůbec nečekala, jelikož jinak bylo velmi dobře hodnocené, i co se oblíbenosti u dětí týče.

Z výzkumu vzešly nejhůře hodnocenou didaktickou pomůckou *Koláče*. Usoudila bych, že to bylo kvůli těžšímu učivu, které tato pomůcka obsahovala. Naopak nejlépe hodnocené byly *Nástrojové* a *Tónové karty* a *Kvarteto hudební nástroje*. Nad těmito pomůckami jsem strávila nejvíce času, takže jsem ráda, že se to v dotazníku ukázalo.

Někteří učitelé nemají čas nebo nechtějí didaktické pomůcky a hry vyrábět, jak uvedla jedna respondentka v dotazníku. Proto jsem se rozhodla těmto učitelům ulehčit práci a pomůcky a hry pro ně vyrobila a tím udělala hodiny hudební výchovy, které se zaměřují na naukové učivo, zábavnější a snad i přínosnější. Všichni, kteří se mého výzkumu

účastnili, si posléze mohli pomůcky nechat. Doufám, že je ve svých hodinách budou i nadále využívat a pomůžou jim při přípravě hodin a ozvláštňení výuky.

Během výzkumu jsem narazila na problém, že několik učitelů vůbec nevyučovalo hudební nauku ve svých hodinách, a v hodinách jen se žáky zpívali. Někteří zase neměli dostatečné znalosti pro výuku hudební nauky, a tak nemohli mé pomůcky a hry otestovat.

Cíl mé diplomové práce byl dle mého názoru splněn velmi dobře, nad mé očekávání. Pomůcky a hry měly úspěch jak u žáků, tak u učitelů. V budoucnu bych chtěla vytvořit další pomůcky a hry, a to jak pro mě, tak i pro ostatní učitele, například pro 1. až 3. ročník. Ty by byly jakýmsi uvedením do naukového učiva, čímž by se povědomí o hudební teorii u žáků pěstovalo od samých počátků.

Jak uvádí Antonín Dolinský ve své učebnici, hudební nauka má v dnešní době velký význam. Teoretické poznatky napomáhají k jednodušší výuce na hudební nástroje. Všechny složky hudební výchovy by měly být v hodinách stejnoměrně zastoupeny, i hudební nauka v nich má své místo, a to vedle zpěvu a dalších aktivit.⁷⁸

Dospěla jsem ke stejným závěrům jako František Sedlák, který uvádí, že žáci by si měli osvojit základní teoretické poznatky z hudby a všestranně se hudebně rozvíjet. Aktivity v hudební výchově by se měly měnit, a především by se měly soustředit na potřeby dětí.⁷⁹

K podobným závěrům ve své diplomové práci dospěla i Kristýna Harisová, která uvádí, že je třeba, aby byly děti při výuce spokojené a aby je výuka zaujala. Všichni žáci by měli mít příležitost se dozvědět něco nového a něco se naučit.⁸⁰ Přesně proto byla napsána tato práce, abych dětem nabídla nové možnosti toho, jak poznávat naukové učivo zábavnou formou. Jak ukázal výzkum, děti získaly nové poznatky, a většina aktivit je bavila.

---

⁷⁸ DOLINSKÝ, Antonín. *Hudební nauka I: učebnice hudební nauky a intonace pro 1. až 3. roč. 1. cyklu lid. škol umění*. 15. vyd. Praha: Supraphon, 1980.

⁷⁹ SEDLÁK, František a SIEBR, Rudolf. *Didaktika hudební výchovy 1 na prvním stupni základní školy: učebnice pro studenty pedagogické fakulty, studijní obor učitelství pro 1. stupeň základní školy*. 2., upr. vyd. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

⁸⁰ HARISOVÁ, Kristýna. *Netradiční pojetí výuky hudební výchovy v 1. ročníku ZŠ*. Liberec, 2019. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci.

ZÁVĚR

Má diplomová práce se zabývala výukou hudební nauky ve 4. a 5. ročníku na 1. stupni základní školy. Cílem bylo zjednodušit a zefektivnit výuku za pomoci vytvořených didaktických pomůcek a her.

V teoretické části jsem se mimo jiné zaměřovala na naukové učivo v učebnicích hudební výchovy. Narazila jsem na to, že učivo tam bývá většinou zpracováno ne příliš zábavnou formou, která neodpovídá moderním trendům pojetí výuky. To může být důvodem, proč učitelé často tyto učebnice nevyužívají nebo žáci nemají tento styl výuky příliš v oblibě.

Praktická část proto obsahuje výzkum, který byl proveden pomocí dotazníkového šetření a zaměřuje se na didaktické pomůcky a hry týkající se naukového učiva. Respondenti testovali mé pomůcky a hry ve svých hodinách a v dotazníku pak zhodnotili, jak se jim s nimi pracovalo, jak se líbily dětem nebo jak se líbily jim samotným a jestli jim přišly přínosné a využitelné. Hodnotili jak jednotlivé aktivity, tak i celkové zpracování pomůcek a her.

Potvrdilo se, že téměř všechny didaktické pomůcky a hry byly v hodinách přínosné a téměř všichni respondenti by je doporučili i ostatním učitelům nebo pedagogickým pracovníkům. S pomůckami a hrami se respondentům pracovalo velmi dobře a u většiny tomu dopomohly i metodické pokyny, které jsem jim poskytla. Žáci si pomůcky také oblíbili, některé víc a některé míň, záleželo také na úrovni naukového učiva, které na nich bylo použito.

Usoudila bych, že cíl mé diplomové práce, zjednodušit a zefektivnit výuku hudební nauky v hodinách hudební výchovy na základní škole, se naplnil. Vytvořené didaktické pomůcky a hry opravdu zpříjemnily výuku naukového učiva a hodiny se tím ozvláštnily a staly se zábavnějšími. Žáci si lépe osvojili nové poznatky nebo si procvičili to, co už uměli. Učitelům mé pomůcky také zjednodušily práci a přípravy na hodiny hudební výchovy.

Ráda bych v budoucnu vytvořila ještě další didaktické pomůcky a hry, které by mohly pomoci jak ostatním učitelům ve výuce, tak i mně v mé praxi.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní zdroje

ASCHENBRENNER, Vít. *Dějiny hudebního vzdělávání v českých zemích a některé strategie nové vzdělávací koncepce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. ISBN 978-80-261-1138-2.

CMÍRAL, Adolf. *Hudební didaktika v duchu zásad Jana Amose Komenského*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958.

DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy]*. 2. vyd. Ostrava: Montanex, 1992. ISBN 80-85300-98-2.

DOLINSKÝ, Antonín. *Hudební nauka I: učebnice hudební nauky a intonace pro 1. až 3. roč. 1. cyklu lid. škol umění*. 15. vyd. Praha: Supraphon, 1980.

GREGOR, Vladimír a SEDLICKÝ, Tibor. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. 2. dopl. vyd. Comenium musicum (Supraphon). Praha: Supraphon, 1990.

HERDEN, Jaroslav; KOLÁŘ, Jiří a JENČKOVÁ, Eva. *Hudba pro děti: vysokoškolská učebnice: studium učitelství pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-522/X.

JAGLOVÁ, Jindřiška. *Hudební výchova 2: učebnice pro 2. ročník základní školy*. Šesté vydání. Brno: Nová škola, 2020. ISBN 978-80-7600-170-1.

JAGLOVÁ, Jindřiška. *Hudební výchova 3: učebnice pro 3. ročník základní školy*. Třetí vydání. Duhová řada. Brno: Nová škola, 2016. ISBN 978-80-7289-769-8.

JAGLOVÁ, Jindřiška. *Hudební výchova 4: pro 4. ročník základní školy*. Páté vydání. Brno: Nová škola, 2020-. ISBN 978-80-7600-175-6.

JAGLOVÁ, Jindřiška. *Hudební výchova 5: učebnice pro 5. ročník základní školy*. Šesté vydání. Brno: Nová škola, 2021. ISBN 978-80-7600-220-3.

JAGLOVÁ, Jindřiška. *Začínáme s hudební výchovou - 1. ročník: pracovní listy : prvotní hudební nauka s obrázky, zpěvník pro žáky 1. tříd i děti předškolního věku*. Páté vydání.

Ilustroval Květoslava MARKLOVÁ. Duhová řada. Brno: Nová škola, 2022. ISBN 978-80-7600-318-7.

PÁNKOVÁ, Jarmila; POBUDOVÁ, Lenka; POSPÍŠILOVÁ, Lenka; ROUBOVÁ, Ludmila; SLAVÍKOVÁ, Marie et al. *Hudební výchova: pro 1. ročník základní školy*. Ilustroval Eva SÝKOROVÁ. Plzeň: Fraus, 2015-. ISBN 978-80-7489-250-9.

SEDLÁK, František a SIEBR, Rudolf. *Didaktika hudební výchovy 1 na prvním stupni základní školy: učebnice pro studenty pedagogické fakulty, studijní obor učitelství pro 1. stupeň základní školy. 2., upr. vyd. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

SEDLÁK, František; HERDEN, Jaroslav a KOLÁŘ, Jiří. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole. 2. část. dopl. a upr. vyd. Odborná literatura pro učitele*. Praha: SPN, 1983.

SIEBR, Rudolf. *Josef Křička: novátor hudební výchovy: učitel, skladatel, člověk*. Praha: Sobotáles, 2005. ISBN 80-86817-07-5.

TAYLOR, Daniela; KÜFHABEROVÁ, Božena; HLAVOVÁ, Jana; KNOPOVÁ, Blanka a ANTOŇŮ, Jana. *Hravá hudební výchova 1: pro 1. ročník ZŠ*. Praha: Taktik, 2020. ISBN 978-80-7563-249-4.

TAYLOR, Daniela; KÜFHABEROVÁ, Božena; JIŘIČKOVÁ, Jiřina a ŠPINLEROVÁ, Iva. *Hravá hudební výchova 3: pro 3. ročník ZŠ : v souladu s RVP*. Ilustroval Vendula HEGEROVÁ, ilustroval Valerie BRŮNOVÁ. Praha: Taktik, 2021. ISBN 978-80-7563-252-4.

TAYLOR, Daniela; KÜFHABEROVÁ, Božena; JIŘIČKOVÁ, Jiřina a ŠPINLEROVÁ, Iva. *Hravá hudební výchova 4: pro 4. ročník ZŠ : v souladu s RVP*. Ilustroval Valerie BRŮNOVÁ, ilustroval Vendula HEGEROVÁ. Praha: Taktik, 2022. ISBN 978-80-7563-486-3.

TAYLOR, Daniela; KÜFHABEROVÁ, Božena; JIŘIČKOVÁ, Jiřina a ŠPINLEROVÁ, Iva. *Hravá hudební výchova 5: pro 5. ročník ZŠ : v souladu s RVP*. Ilustroval Valerie BRŮNOVÁ. Praha: Taktik, 2023. ISBN 978-80-7563-655-3.

TAYLOR, Daniela; KÜFHABEROVÁ, Božena; JIŘIČKOVÁ, Jiřina; HAVELKOVÁ, Hana; TUREK, David et al. *Hravá hudební výchova 2: pro 2. ročník ZŠ*. Ilustroval Vendula HEGEROVÁ. Praha: Taktik, 2020. ISBN 978-80-7563-250-0.

ZENKL, Luděk. *ABC hudební nauky*. 3. nezm. vyd. Příručky ABC. Praha: Supraphon, 1982.

Periodické zdroje

JEŽIL, Petr. *Hudební výchova z pohledu rámcového vzdělávacího programu*. Časopis *Hudební výchova* [online]. Praha, 2007, **15**(2), 3. ISSN 1210-3683. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/hudebnivychova/files/2016/05/HV2_2007.pdf

KODEJŠKA, Miloš doc. PeaDr. CSc. *Tradice a perspektivy hudební výchovy v českých základních školách*. Časopis *Hudební výchova* [online]. Praha, 2019, **27**(3), 48. ISSN 1210-3683. Dostupné z:

https://pages.pedf.cuni.cz/hudebnivychova/files/2021/03/hv_3_2019_maketa.pdf

ŠOBÁŇOVÁ Barbora Mgr. *Hudební výchova na 1. stupni ZŠ a Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Časopis *Hudební výchova* [online]. Praha, 2018, **26** (3-4), 57. ISSN 1210-3683. Dostupné z:

https://pages.pedf.cuni.cz/hudebnivychova/files/2021/03/hv_3-4_2018_maketa.pdf

TICHÝ, Vladimír. *Tradice a perspektivy hudební výchovy v českých základních školách*. Časopis *Hudební výchova* [online]. Praha, 2017, **25**(1). ISSN 1210-3683. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/hudebnivychova/files/2017/09/HV_2017_1.pdf

Internetové zdroje

HARISOVÁ, Kristýna. *Netradiční pojetí výuky hudební výchovy v 1. ročníku ZŠ*. Liberec, 2019. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci.

LANGEROVÁ, Jana. *Hudební nauka. Národní pedagogický institut* [online]. 2011, 2011-04-11. Dostupné z:

https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/H/Hudebn%C3%AD_nauka

MŠMT. Edu.cz [online]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>

PASTOROVÁ, Markéta PaedDr. a kol. autorů. NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁNÍ. *Hudební výchova*, podkladová studie. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. 2018. Dostupné z: https://www.npi.cz/images/podkladov%C3%A1_studie/hudebni_vychova.pdf

Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2021. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-umelecke-vzdelavani-rvp-zuv/>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2021. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovyvzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

SEDLÁČKOVÁ, Romana. *Česká hudební pedagogika a její profilace od jejího počátečního strukturování až po současný stav*. *e-Pedagogium* (on-line), 2003, roč. 3, č. 1 - mimořádné. Dostupné z: <http://epedagog.upol.cz/eped1.2003/mimo/clanek07.htm>.

SPIPKOVÁ, Vladimíra. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v kontextu transformace českého školství*. *Pedagogika* [online]. Praha, 2005. ISSN 2336-2189. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1655>.

SPIPKOVÁ, Vladimíra. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v kontextu transformace českého školství*. *Pedagogika* [online]. Praha, 2005. ISSN 2336-2189. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1655>.

Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 [online]. Praha: Národní pedagogický institut, 2009. Dostupné z: https://archiv-nuv.npi.cz/uploads/nuv/strategie/zprava_vyvoj_skolstvi.doc

ZŠ a ZUŠ Bezdrevská 3 České Budějovice, Dostupné z: <https://www.zsvltava.cz/>

ZŠ Dukelská České Budějovice, Dostupné z: <https://www.zsdukelska.cz/>

Základní škola Grünwaldova České Budějovice, Dostupné z:
<https://www.zsgrunwaldova.cz/>

ZŠ Český Krumlov, Za Nádražím 222, Dostupné z: <https://www.zsnadrazi.cz/cs/art/>

ZŠ Linecká Český Krumlov, Dostupné z: <http://www.zslinecka.cz/>

Základní Škola Plešivec Český Krumlov, Dostupné z: <https://www.zsplesivec.cz/>

ZŠ a MŠ Lesonice, Dostupné z: <http://www.zslesonice.cz/>

ZŠ T. G. Masaryka Jihlava, Dostupné z: <https://www.zstgm-ji.cz/>

Montessori Korunka, z.s. Praha, Dostupné z: <https://www.montessorikorunka.cz/>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Rozlišení linek a mezer notové osnovy

Obrázek 2: Návčik kresby tvaru houslového klíče

Obrázek 3: Vyvození pomlky

Obrázek 4: Opakování stupnice

Obrázek 5: Zaznamenávání melodie

Obrázek 6: Vyvození čtvrtové pomlky

Obrázek 7: Dynamické značky

Obrázek 8: Vyvození noty půlové

Obrázek 9: Vyvození noty půlové s tečkou a noty čtvrtové s tečkou

Obrázek 10: 4/4 takt

Obrázek 11: Předtaktí

Obrázek 12: Vyvození houslového klíče

Obrázek 13: Nástrojové karty

Obrázek 14: Kvarteto hudební nástroje

Obrázek 15: Koláče

Obrázek 16: Desková hra

Obrázek 17: Domino

Obrázek 18: Sada not / pomlk / houslový klíč

Obrázek 19: Tónové karty

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Souhrnné hodnocení jednotlivých aktivit

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Otázka č. 1: Kolik je dětí ve třídě?

Graf 2: Otázka č. 2: Jedná se o 4. nebo 5. ročník nebo o malotřídku?

Graf 3: Otázka č. 3: Jsou ve třídě nějací žáci s SPU?

Graf 4: Otázka č. 4: Jaké pomůcky jste ve Vašich hodinách hudební výchovy použil/a?

Graf 5: Otázka č. 5: Jaká/é pomůcka/y Vám přišla/y nejpřínosnější/nejvhodnější do Vašich hodin hudební výchovy?

Graf 6: Otázka č. 6: Je nějaká pomůcka, která Vám přijde zbytečná/nevhodná?

Graf 7: Otázka č. 7: Jak hodnotíte celkové zpracování pomůcek? (ohodnoťte jako známkou ve škole)

Graf 8: Otázka č. 8: Pomohly Vám s realizací aktivit přiložené metodické pokyny?

Graf 9: Otázka č. 9: Jak se Vám pracovalo s pomůckami? (ohodnoťte jako známkou ve škole)

Graf 10: Otázka č. 10: Ohodnoťte aktivitu Nástrojové karty v jednotlivých kategoriích

Graf 11: Otázka č. 11: Ohodnoťte aktivitu Kvarteto hudební nástroje v jednotlivých kategoriích

Graf 12: Otázka č. 12: Ohodnoťte aktivitu Koláče v jednotlivých kategoriích

Graf 13: Otázka č. 13: Ohodnoťte Deskovou hru v jednotlivých kategoriích

Graf 14: Otázka č. 14: Ohodnoťte aktivitu Domino v jednotlivých kategoriích

Graf 15: Otázka č. 15: Ohodnoťte Sadu not / pomlk / houslový klíč v jednotlivých kategoriích

Graf 16: Otázka č. 16: Ohodnoťte Tónové karty v jednotlivých kategoriích

Graf 17: Otázka č. 17: Doporučil/a byste tyto pomůcky i jiným pedagogickým pracovníkům/kolegům?

Graf 18: Otázka č. 18: Jaké pomůcky byste doporučil/a i jiným pedagogickým pracovníkům/kolegům?

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Vzor dotazníku pro učitele hudební výchovy ve 4. a 5. ročníku základní školy

Příloha č. 2: Nástrojové karty

Příloha č. 3: Kvarteto hudební nástroje

Příloha č. 4: Koláče

Příloha č. 5: Desková hra

Příloha č. 6: Domino

Příloha č. 7: Tónové karty

Příloha č. 1: Vzor dotazníku pro učitele hudební výchovy ve 4. a 5. ročníku základní školy

Dotazník – pomůcky do hudební nauky pro 4. a 5. třídu 1. stupně základní školy

Prosím o vyplnění krátké zpětné vazby. Děkuji Vám za Váš čas a spolupráci.

Otázka č. 1: Kolik dětí je ve třídě?

.....

Otázka č. 2: Jedná se o 4. nebo 5. ročník nebo o malotřídku?

- a) 4. ročník
- b) 5. ročník
- c) malotřídku

Otázka č. 3: Jsou ve třídě nějací žáci s SPU? (ke kolonce "Jiné..." můžete napsat s jakými)

- a) ANO
- b) NE
- c) Jiné:

Otázka č. 4: Jaké pomůcky jste ve Vašich hodinách hudební výchovy použil/a? (můžete zaškrtnout i více možností)

- a) Nástrojové karty
- b) Kvarteto hudební nástroje
- c) Koláče
- d) Desková hra
- e) Domino
- f) Sada not / pomlk / houslový klíč
- g) Tónové karty

Otázka č. 5: Jaká pomůcka/y Vám přišla/y nejpřínosnější/nejvhodnější do vašich hodin hudební výchovy? (vyberte maximálně 3)

- a) Nástrojové karty
- b) Kvarteto hudební nástroje
- c) Koláče
- d) Desková hra
- e) Domino
- f) Sada not / pomlk / houslový klíč
- g) Tónové karty
- h) žádná

Otázka č. 6: Je nějaká pomůcka, která Vám přijde zbytečná/nevhodná?

- a) Nástrojové karty

- b) Kvarteto hudební nástroje
- c) Koláče
- d) Desková hra
- e) Domino
- f) Sada not / pomlk / houslový klíč
- g) Tónové karty
- h) žádná

Otázka č. 7: Jak hodnotíte celkové zpracování pomůcek? (ohodnoťte jako známkou ve škole)

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) 5

Otázka č. 8: Pomohly Vám s realizací aktivit přiložené metodické pokyny?

- a) ANO
- b) NE
- c) Jiné:

Otázka č. 9: Jak se Vám pracovalo s pomůckami? (ohodnoťte známkou jako ve škole)

a) 1

b) 2

c) 3

d) 4

e) 5

Otázka č. 10: Ohodnoťte aktivitu **Nástrojové karty** v jednotlivých kategoriích jako ve škole.

VZHLED:

OBLÍBENOST U DĚTÍ:

ZPRACOVÁNÍ METODICKÝCH POKYNŮ:

PŘIMĚŘENOST ZNALOSTEM A VĚKU DĚTÍ:

ORGANIZAČNÍ NÁROČNOST:

EFEKTIVITA (splnění cílů):

Otázka č. 11: Ohodnoťte aktivitu **Kvarteto** v jednotlivých kategoriích jako ve škole.

VZHLED:

OBLÍBENOST U DĚTÍ:

ZPRACOVÁNÍ METODICKÝCH POKYNŮ:

PŘIMĚŘENOST ZNALOSTEM A VĚKU DĚTÍ:

ORGANIZAČNÍ NÁROČNOST:

EFEKTIVITA (splnění cílů):

Otázka č. 12: Ohodnoťte aktivitu **Koláče** v jednotlivých kategoriích jako ve škole.

VZHLED:

OBLÍBENOST U DĚTÍ:

ZPRACOVÁNÍ METODICKÝCH POKYNŮ:

PŘIMĚŘENOST ZNALOSTEM A VĚKU DĚTÍ:

ORGANIZAČNÍ NÁROČNOST:

EFEKTIVITA (splnění cílů):

Otázka č. 13: Ohodnoťte aktivitu **Deskovou hru** v jednotlivých kategoriích jako ve škole.

VZHLED:

OBLÍBENOST U DĚTÍ:

ZPRACOVÁNÍ METODICKÝCH POKYNŮ:

PŘIMĚŘENOST ZNALOSTEM A VĚKU DĚTÍ:

ORGANIZAČNÍ NÁROČNOST:

EFEKTIVITA (splnění cílů):

Otázka č. 14: Ohodnoťte aktivitu **Domino** v jednotlivých kategoriích jako ve škole.

VZHLED:

OBLÍBENOST U DĚTÍ:

ZPRACOVÁNÍ METODICKÝCH POKYNŮ:

PŘIMĚŘENOST ZNALOSTEM A VĚKU DĚTÍ:

ORGANIZAČNÍ NÁROČNOST:

EFEKTIVITA (splnění cílů):

Otázka č. 15: Ohodnoťte aktivitu **Sadu not / pomlk a houslového klíče** v jednotlivých kategoriích jako ve škole.

VZHLED:

OBLÍBENOST U DĚTÍ:

ZPRACOVÁNÍ METODICKÝCH POKYNŮ:

EFEKTIVITA (splnění cílů):

Otázka č. 16: Ohodnoťte aktivitu **Tónové karty** v jednotlivých kategoriích jako ve škole.

VZHLED:

ZPRACOVÁNÍ METODICKÝCH POKYNŮ:

EFEKTIVITA (splnění cílů):

Otázka č. 17: Doporučil/a byste tyto pomůcky i jiným pedagogickým pracovníkům/kolegům? (u kolonky "Jiné..." můžete stručně okomentovat)

a) ANO

b) NE

c) Jiné:

Otázka č. 18: Jaké pomůcky byste doporučil/a i jiným pedagogickým pracovníkům/kolegům?

a) Nástrojové karty

b) Kvarteto hudební nástroje

c) Koláče

d) Desková hra

e) Domino

f) Sada not/pomlk/houslový klíč

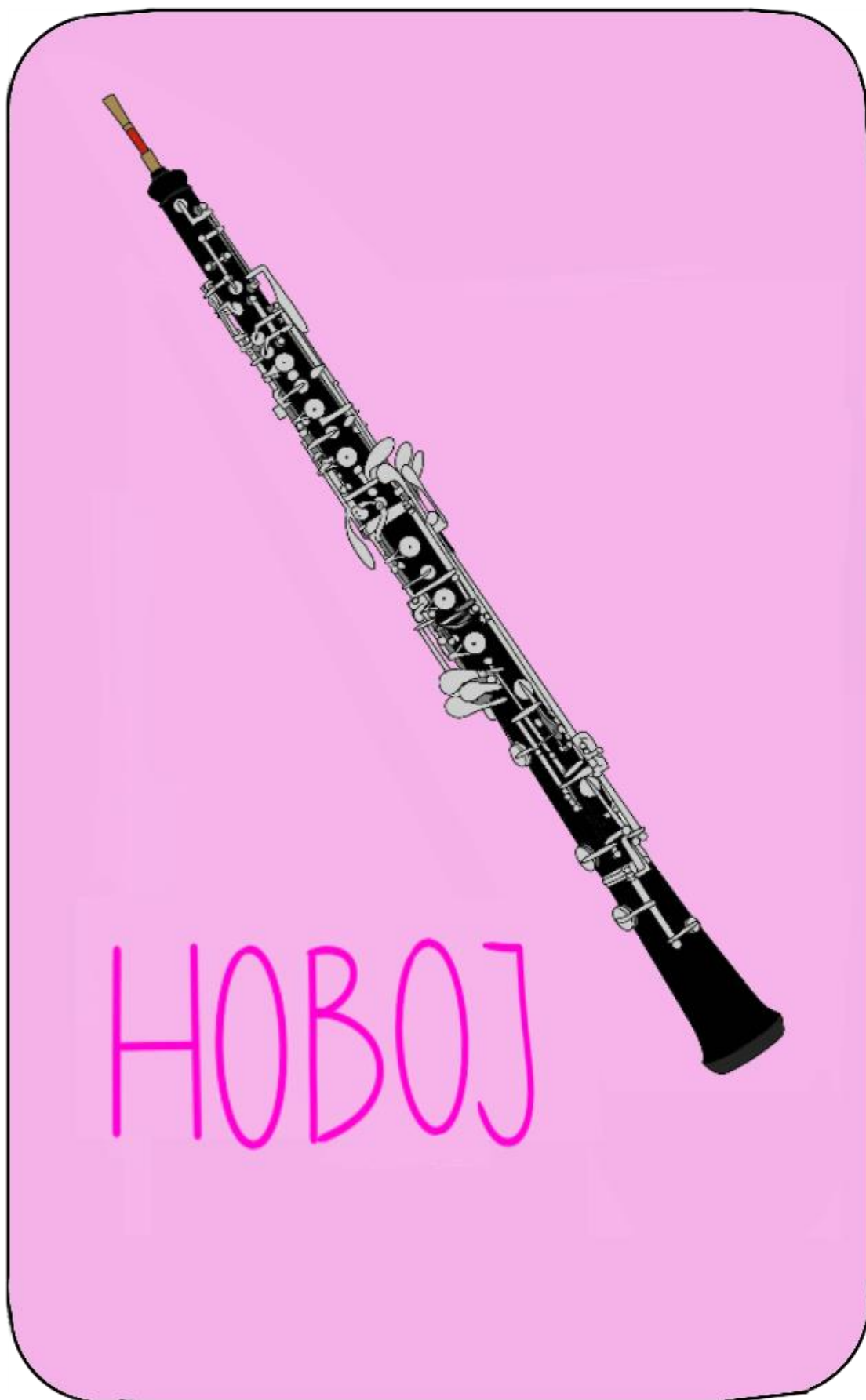
g) Tónové karty

h) Nedoporučil/a bych žádné pomůcky ani hry.

Otázka č. 19: Jaké hry, aktivity nebo pomůcky využíváte vy při výuce naukového učiva vy?

.....

Příloha č. 2: Nástrojové karty

SAXOFON

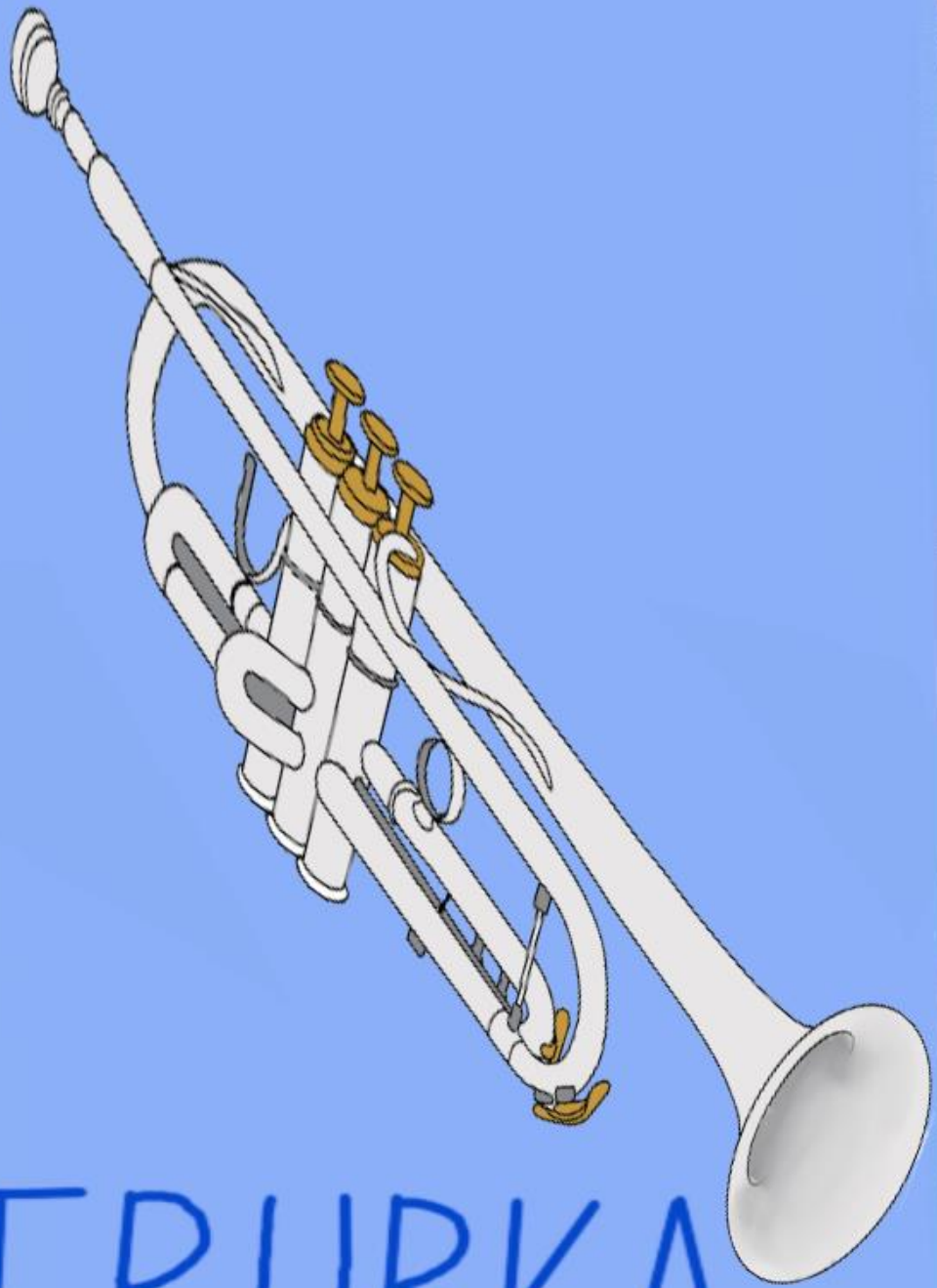

KLARINET

PRŮČNÁ FLÉTNÁ

TRUBKA

LESNÍ ROH

HOUSLE

VIOLA

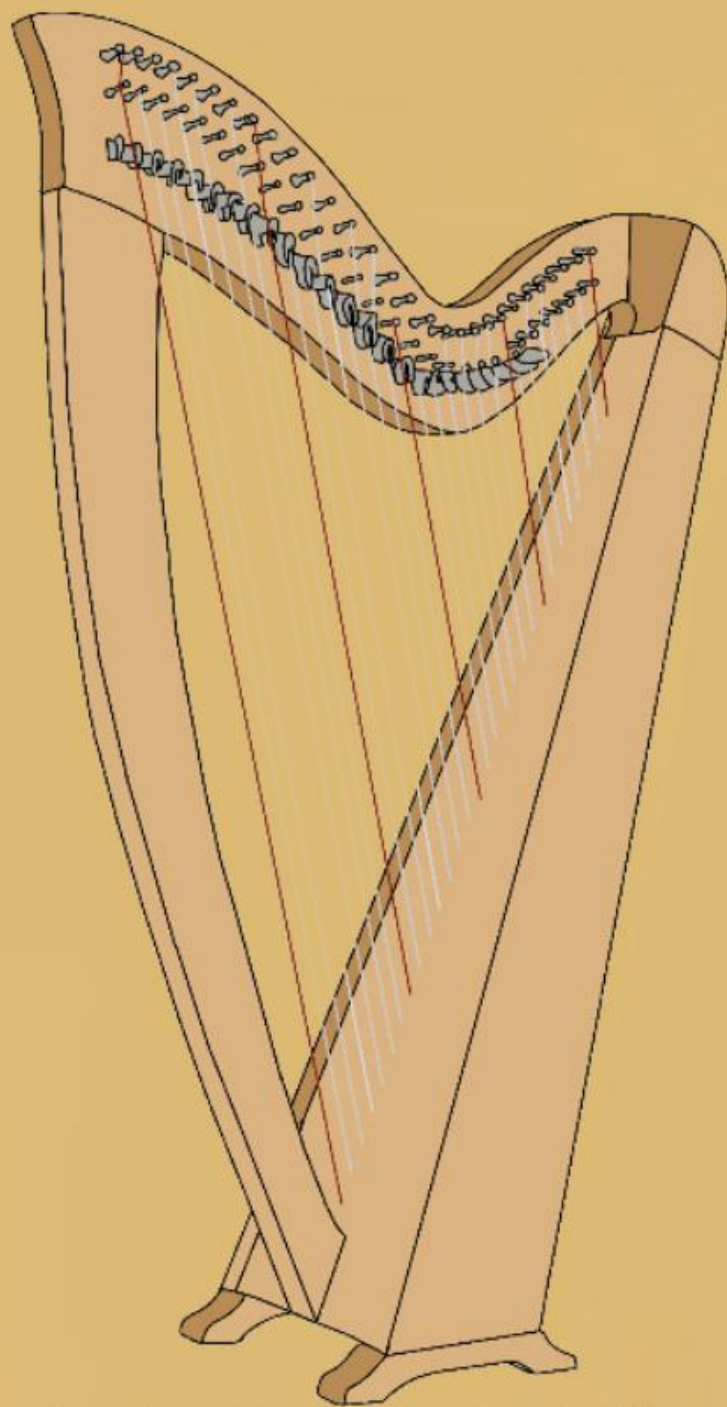
KONTRABAS

KYTARA

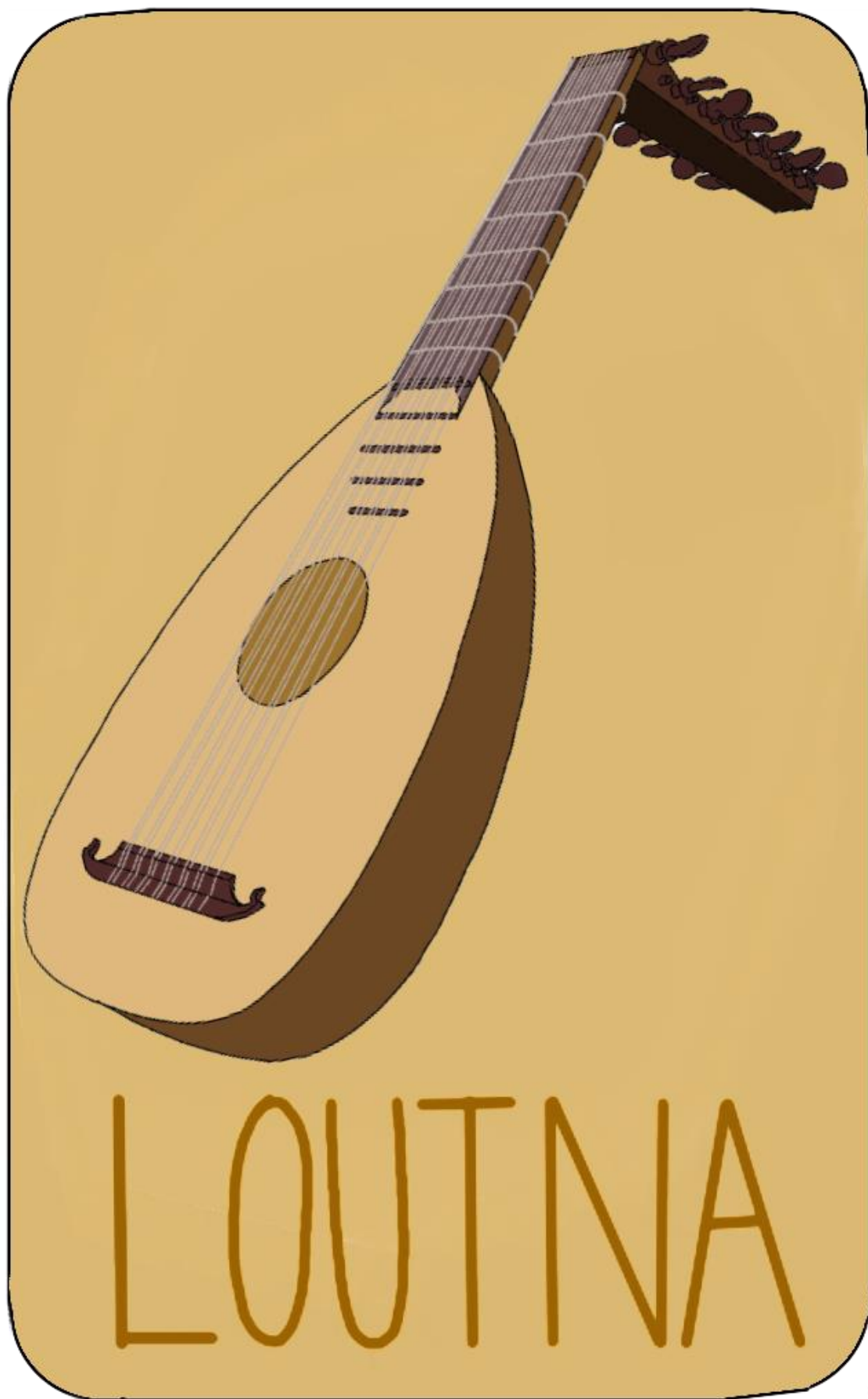

BANJO

HARFA

KLAVÍR

PIANINO

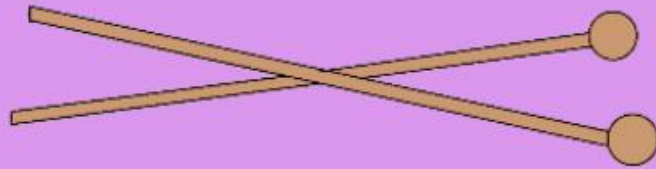
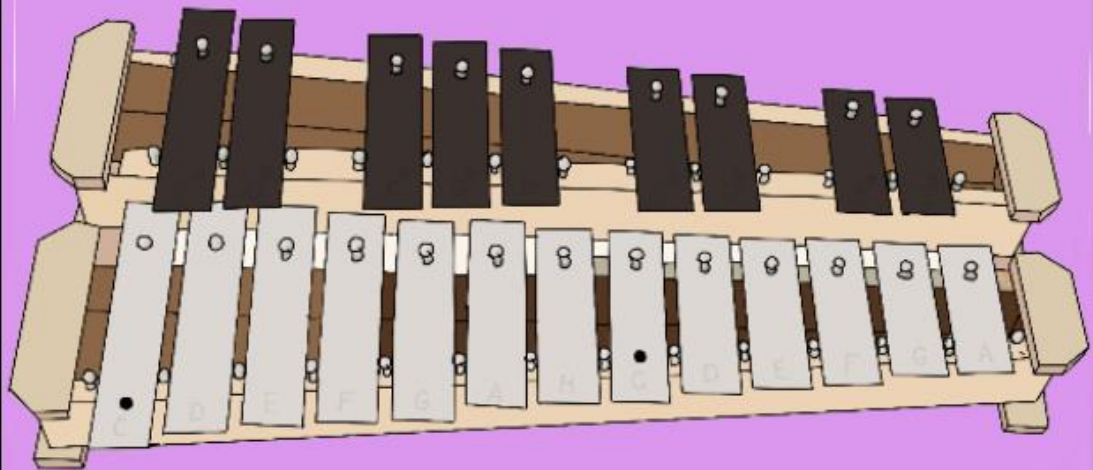

CEMBALO

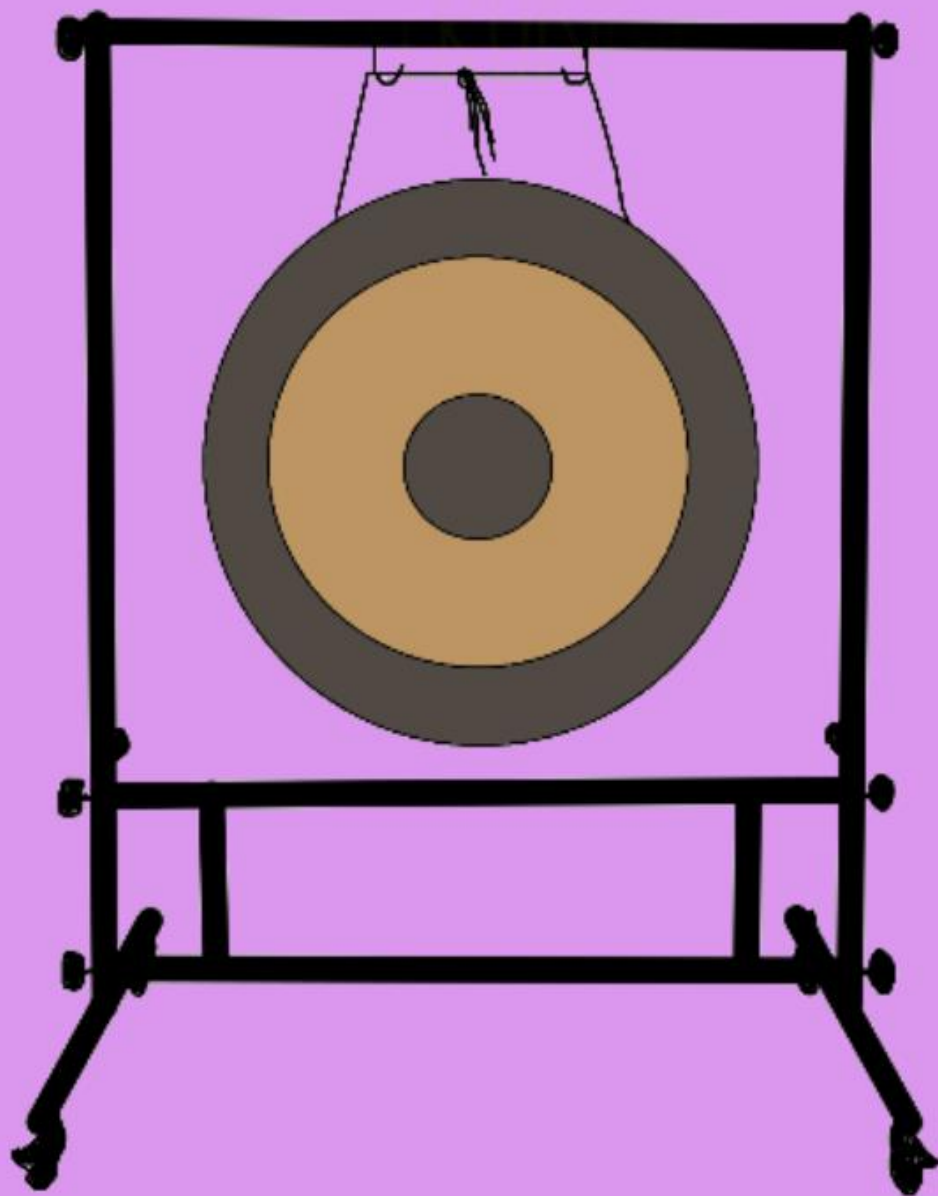
CIMBÁL

ZVONKOHRA

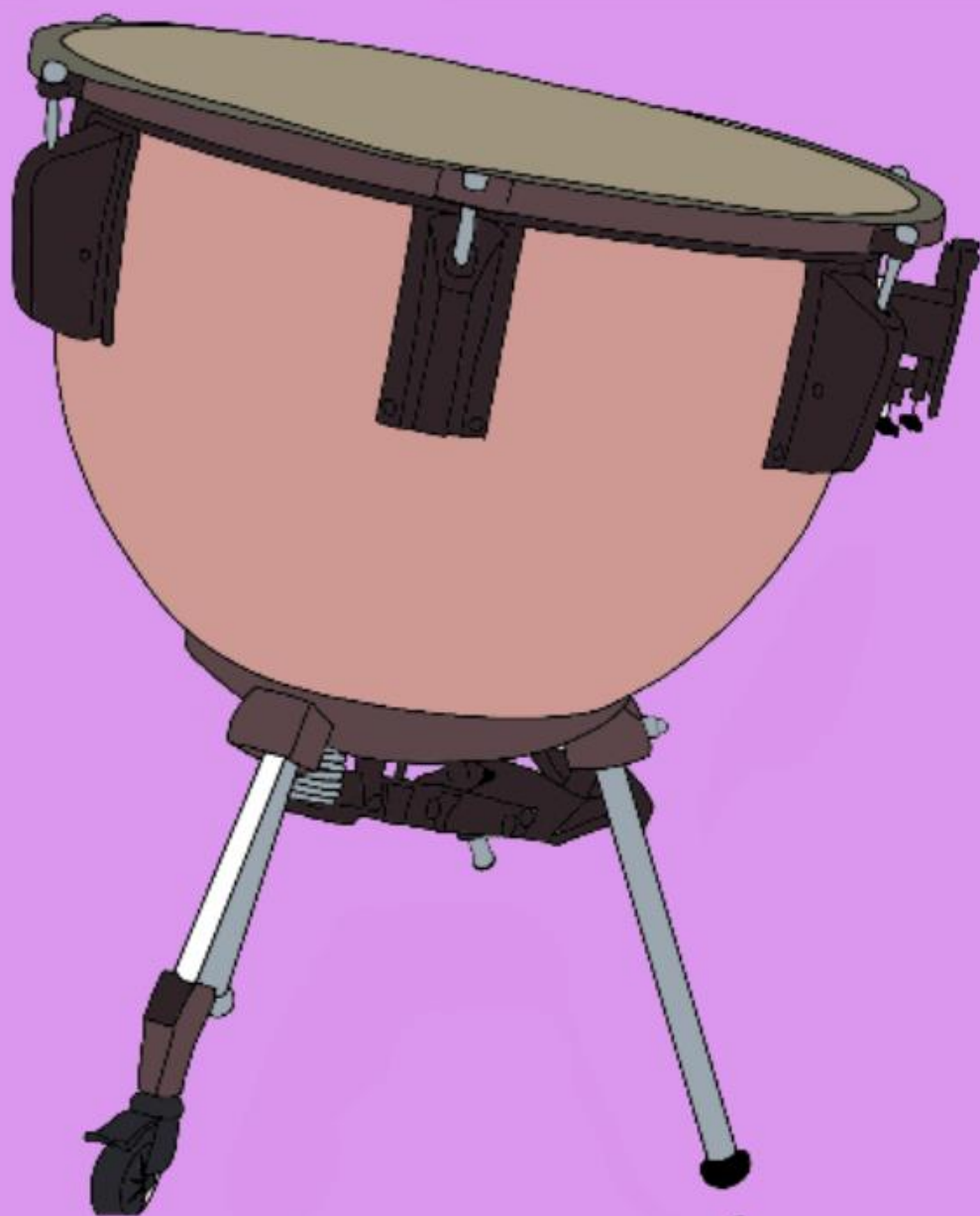

XYLOFON

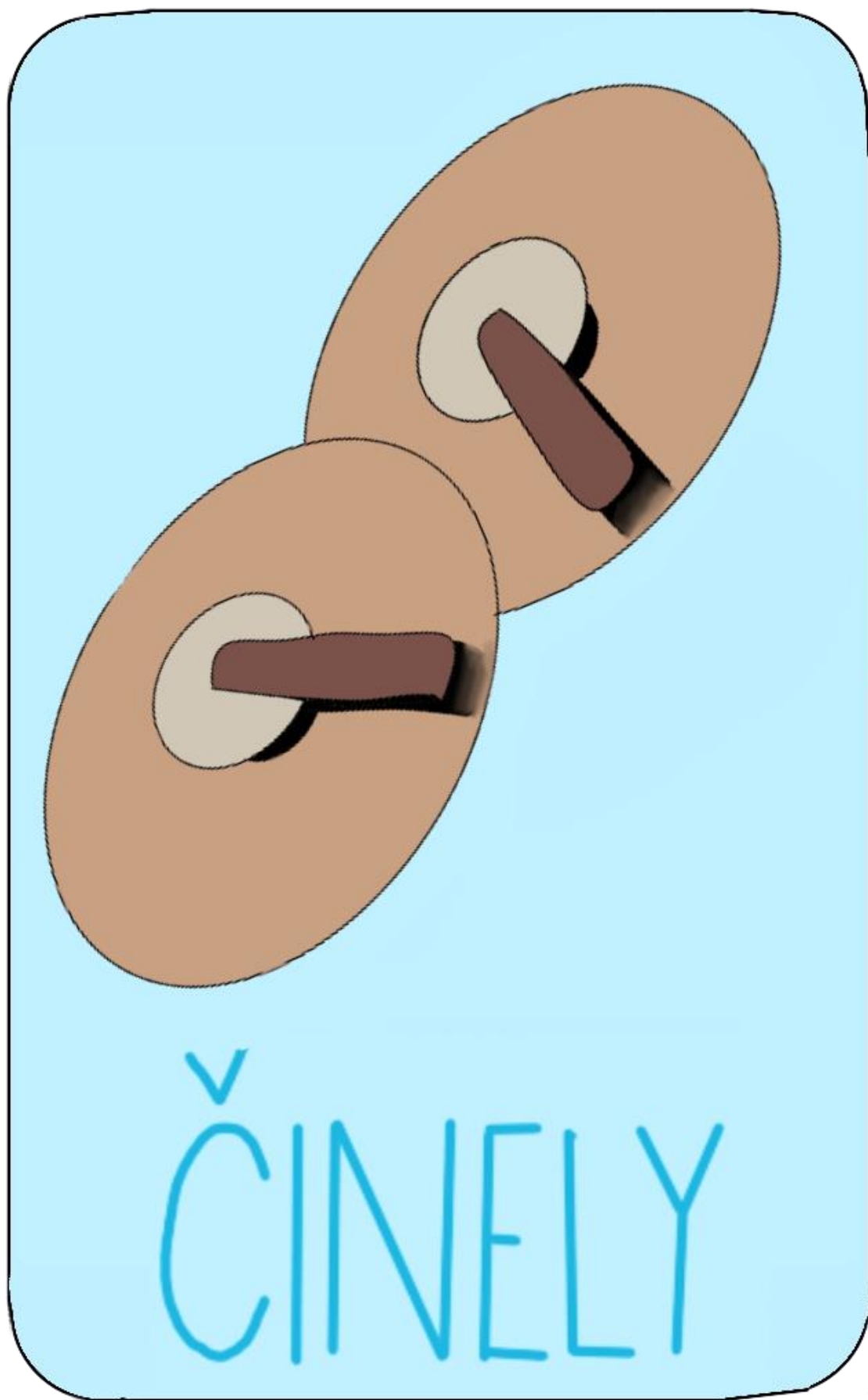

GONG

TYMPÁN

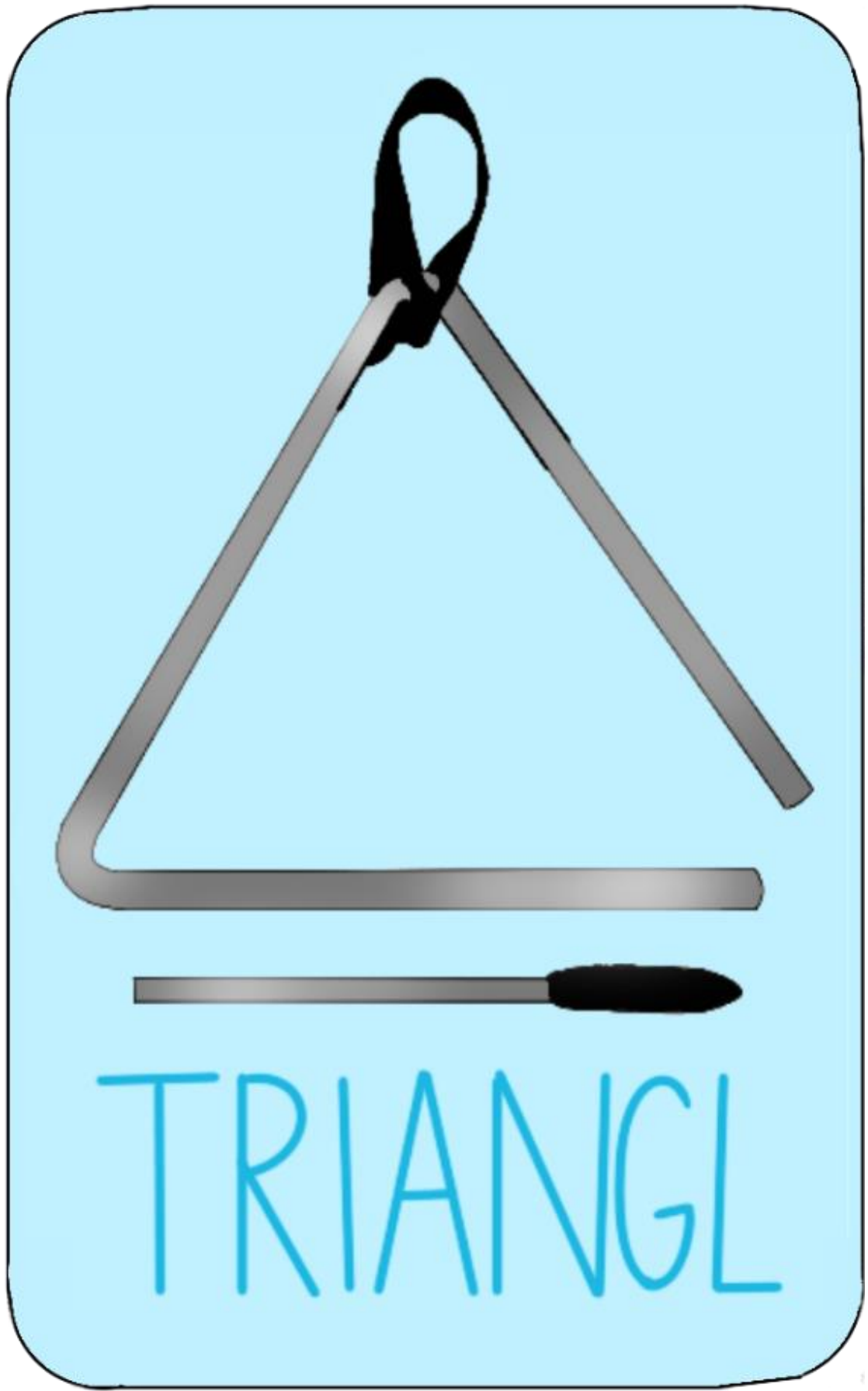

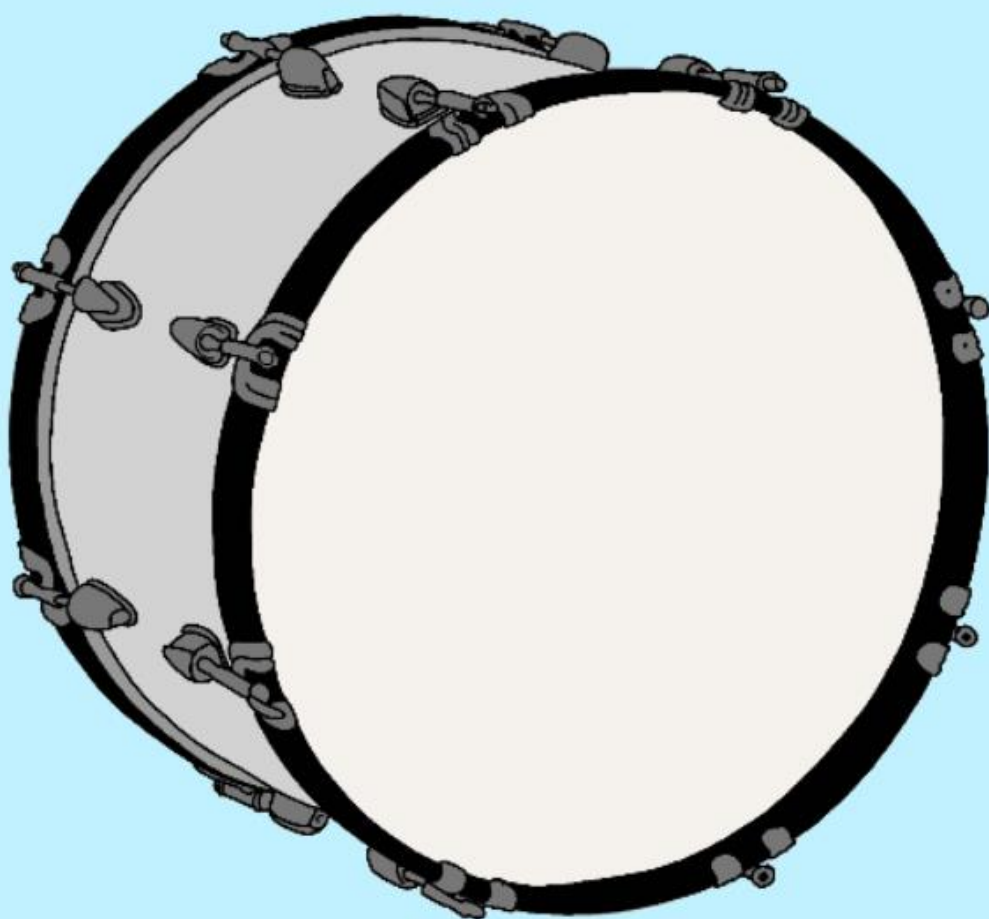
ČINELY

OZVUČNÁ
DŘÍVKA

VELKÝ BUBEN

ELEKTRICKÁ
KYTARA

KLÁVESY

AKORDEON

VARHANY

Příloha č. 3: Kvarteto hudební nástroje

5A STRUNNÉ
UDERNÉ

KLAVIR

5B STRUNNÉ
UDERNÉ

PIANINO

5C STRUNNÉ
UDERNÉ

CEMBALO

5D STRUNNÉ
UDERNÉ

CIMBÁL

6A BICÍ
VYLADEŇÉ

ZVONKOHRA

6B BICÍ
VYLADEŇÉ

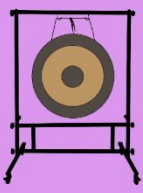
XYLOFON

6C BICÍ
VYLADEŇÉ

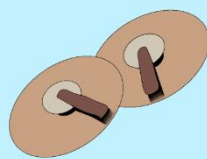
TYMPÁN

6D BICÍ
VYLADEŇÉ

GONG

7A BICÍ
NEVYLADEŇÉ

ČINELY

7B BICÍ
NEVYLADEŇÉ

OZVUČNÁ
DŘÍVKA

7C BICÍ
NEVYLADEŇÉ

TRIANGL

7D BICÍ
NEVYLADEŇÉ

VELKÝ BUBEN

8A ELEKTRICKÉ

ELEKTRICKÁ
KYTARA

8B ELEKTRICKÉ

KLÁVESY

8C DECHOVÉ
VICEHLASÉ

AKORDEON

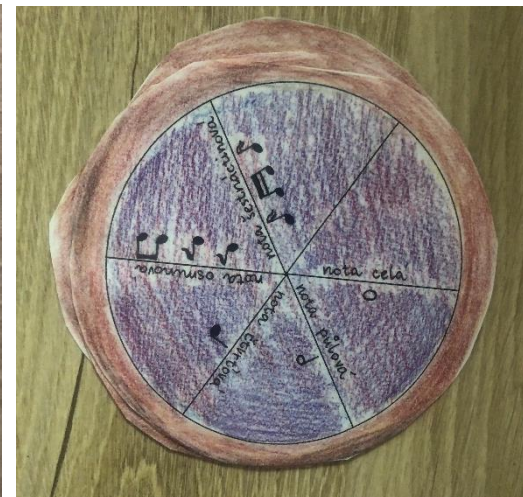
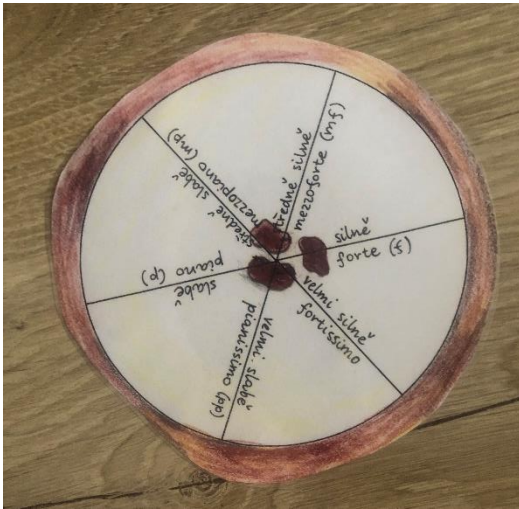
8D DECHOVÉ
VICEHLASÉ

VARHANY

Příloha 4: Koláče

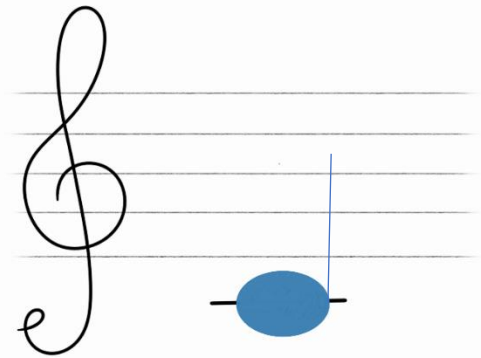

Příloha 6: Domino

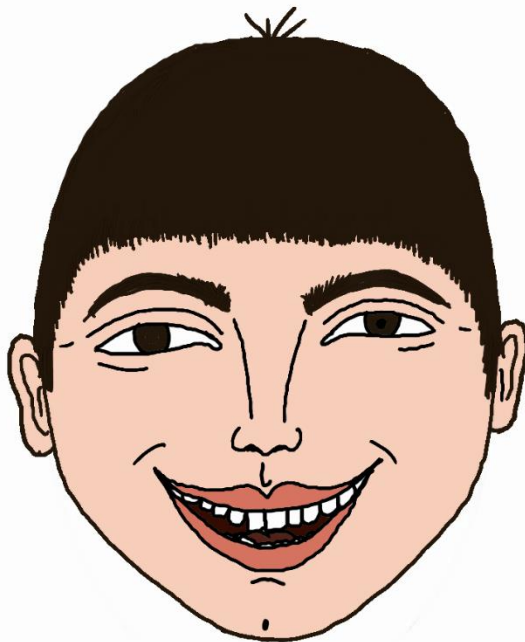
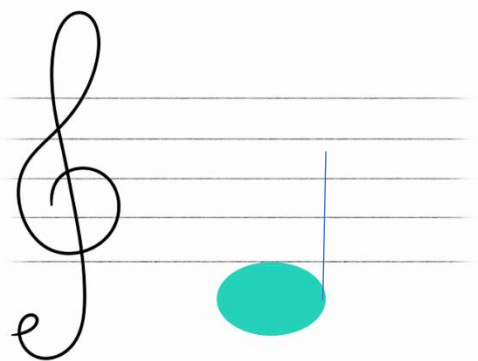
			
			
			
			
			
			

C¹

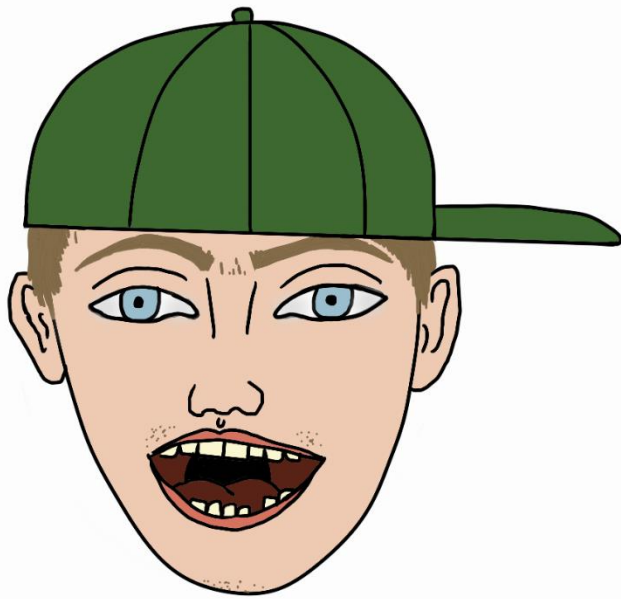
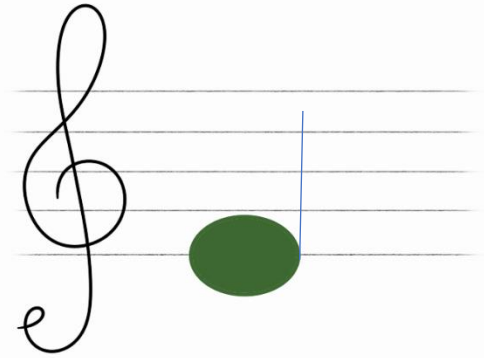
Cyril

d¹

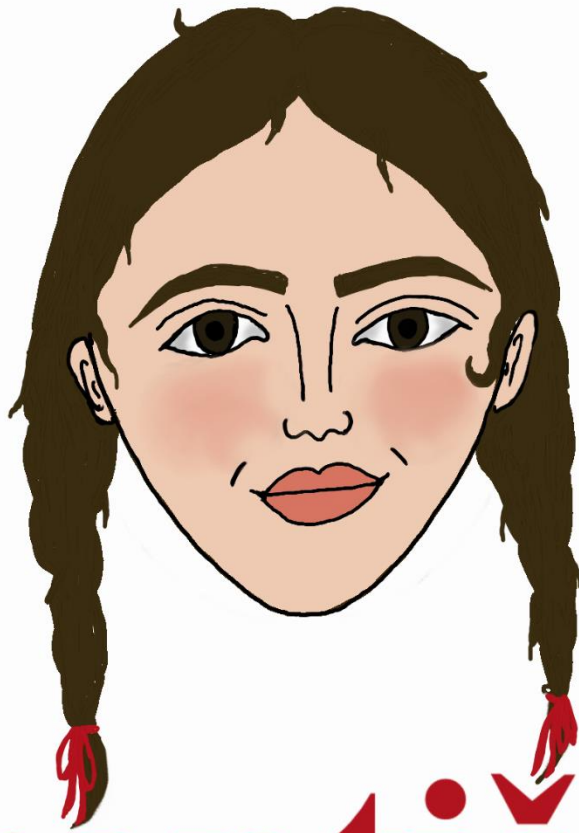
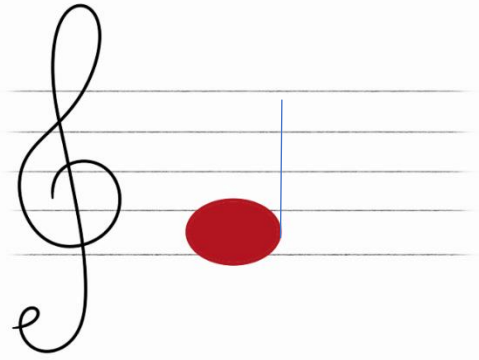
Dalibor

e¹

Eda

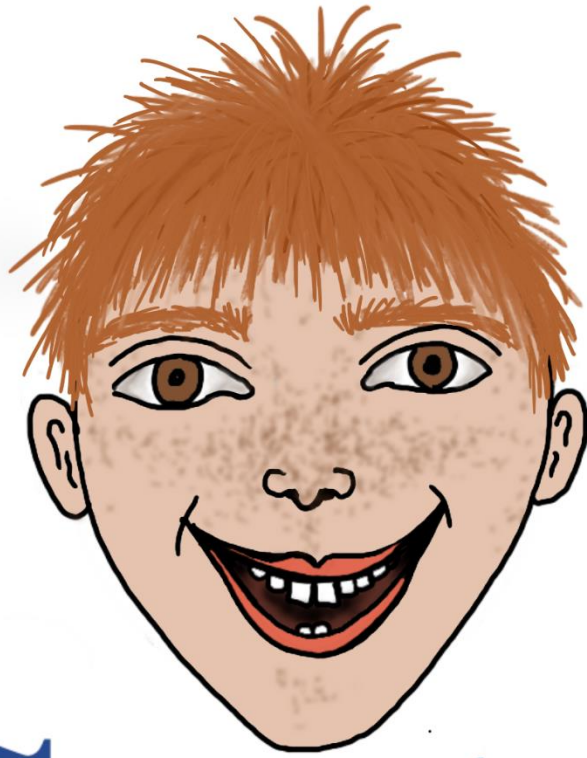
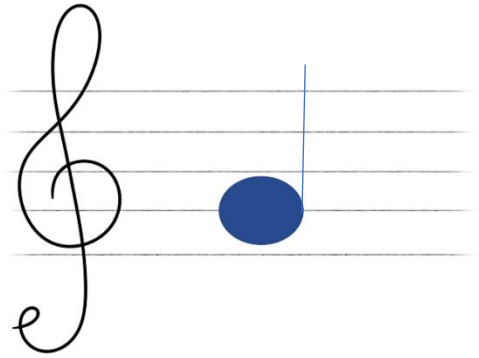
f 1

Františka

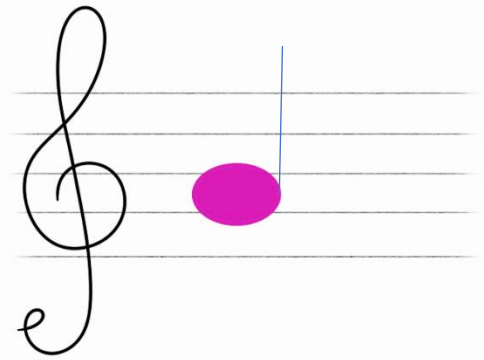

g¹

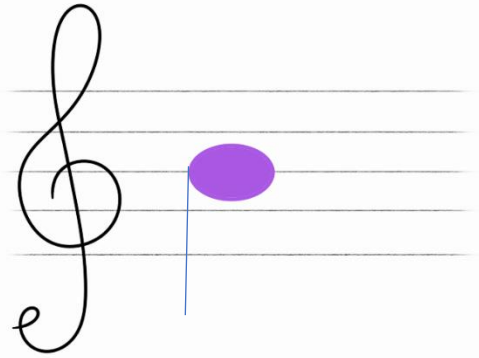
Gusta

a¹

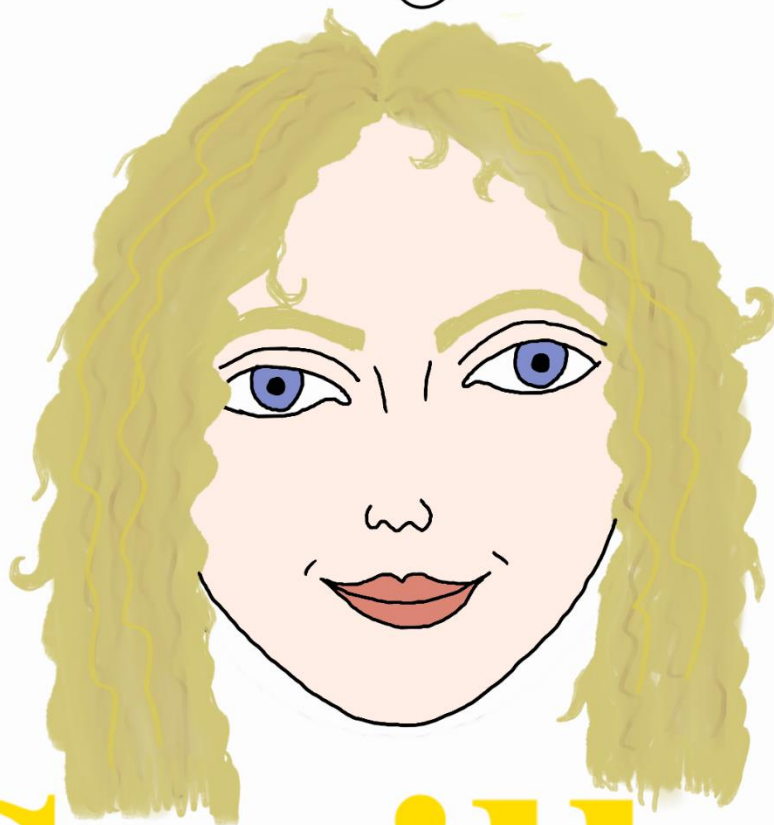
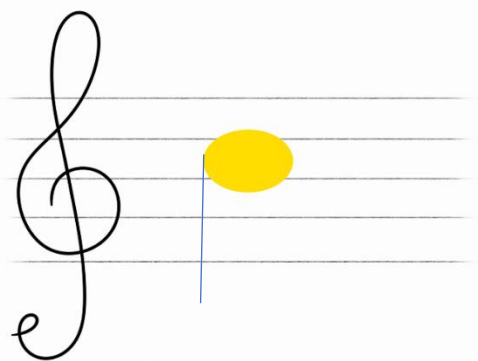
Andulka

h¹

Helenka

C²

Cecilka